

2x

2 • 2023

JOULUKUU

Julkaisija:
Kakskertaseura ry

Sisältö

Pääkirjoitus	3
In memoriam	5
Vuosikokouskutsu	6
Lukijan kynästä: Näitä polkuja tallaam.....	7
Suojeluskuntatalosta Seuraintaloksi	10
Seuraintalon Urheilukenttä	14
Lukuvinkki: Maataloustuottajien ääni kuuluviin	16
Lukuvinkki: Kirjat pommitettiin maan alle	18
Kakskertapäivät 2023	19
Kakskerran Erä ry - Vuoden Kakskertalainen 2023	21
Leppärannan puut kertovat menneistä sukupolvista	24
Kakskerran ja Satavan alueen rippikouluista- ja vähän muustakin	30
Kakskertaseuran tapahtumia 2023	36
Kysy Kakskerrasta – Mikä on ja missä sijaitsee Brinkhallin kirkkotie?	40
Raimo Nummelin	42
Kakskerranjärven koekalastuksista 2023.....	46
Suomen Kotiseutuliiton tervehdys.....	48
(Ilmoituksia)	49-52
2X-lehden toimitus.....	53
Kakskertaseura ry ja hallitus – yhteystiedot; liity jäseneksi	54
Kakskertaseuran myyntituotteet.....	55

Kansikuva Pirjo Koskinen.

*Kakskertaseura toivottaa
Rauhaisaa Joulua ja Menestystä Vuodelle 2024!*

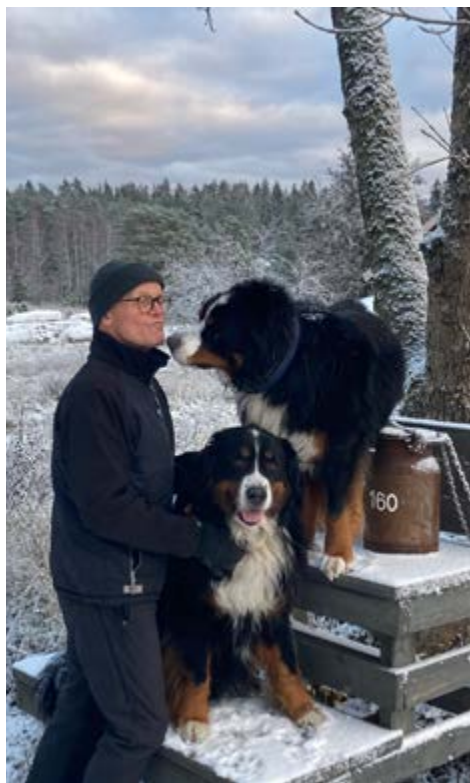
Pääkirjoitus

Kulunut vuosi on ollut seurallemme muutosten aikaa, koskien lähinnä toimipistettämme. Kaks kertatalossa ilmeni niin suuri kosteusvaurio, että se alkoi vaikeuttaa kokoontumisia. Partiolaисille sillä oli eniten haittaa, koska he kokoontuivat tiloissa viikoittain. Aluksi he ratkaisivat ongelman kokoontumalla mahdollisimman paljon ulkosalla, muttei sekään aina onnistunut. Lopulta heidän oli pakko kokoontua Hen-

nalassa, siirtyivät sinne kokonaan, kun saivat seurakunnan kanssa sopimuksen tehtyä. Kaks kertaseura kokoontui vielä tiloissa, vaikka herkeimmät oireilivat jo tunninkin aikana. Kaupunki teki mittauksia ja ei tahtonut uskoa tuloksia. Jouduimme irtisanomaan vuokrasopimuksen, yhdessä partiolaisten kanssa, ja aloimme etsiä uutta toimitilaa Kaks kertaseuralle. Ehdotuksia tuli runsaasti: Syvälahdenkoulu, kyläkaupan tilat, Henna, Harjattula ja Seuraintalo. Seuraintalo oli paras vaihtoehto turvataksemme toimintamme jatkamisen nyky muodossaan. Nuorisoseuran teatteritoiminta oli myös avainasemassa, koska talossa oli myyntiuhka. Vuokra-aika on aluksi kuusi kuukautta, vahvistamme vuosikokouksessamme jatkoajan.

Kaupunki on kunnostanut Kaks kertataloa salaojittamalla talon ympäri, mahdollisesti myös asentanut maalämmön, mitä me kolme vuotta odottelimme. Sisätiloja on ilmeisesti myös saneerattu, mutta ei ole varmuutta. Kaupunki on luvannut tarjota tiloja uudestaan meille, kun paikat ovat vuokrattavissa, mitään infoa ei vielä ole tullut.

Maailma muuttuu koko ajan ilkeämmäksi, sodat ja välikohtaukset lisäänty-

vät, Mitähän seuraavaksi, ketään ei pystytä pistämään vastuuseen. Kohta pitää varmaan uutiset jättää katsomatta ja lehdet tilaamatta, vaikka se ei varmaan mitään auta, jos sulkee itsensä ulkopuolelle.

Meillä täällä on omat pienemmät lähiongelmät, kun teiltämme löytyy näitä nopeuksista piittaamattomia sekä päättömiä ohituksia tekeviä autoilijoita. Toinen asia on tienvarsien vesakkojen murskaaminen. Asiantuntijoiden mukaan ne on oikeaoppisesti tehty, ne katkotaan teräviksi piikeiksi ja jätetään osittain pyöräille makaamaan. Kuka vastaa, jos siihen esim. pyöräilevä lapsi kaatuu naamalleen, voi tulla pahaa jälkeä. Myös eläimille terävät piikit voivat aiheuttaa kivuliasta vahinkoa - mitä sanoo asiantuntija, mitäs kaaduit. Kun katselee kaunista saaristomaisemaa ja metrin päässä on "raiskattua" oikeaoppisesti tehtyä vesakkoa, siinäpä oikea luontoelämys.

Onneksi vielä pääsee metsään, siellä voi kohdata aina uusia luontoelämyksiä.

Hyvää Joulun odotusta ja Parempaa Uutta Vuotta!

In memoriam

MARJATTA JOKINEN (1938-2023)

Kulhon saari on ollut Marjatan elämässä keskeinen paikka. Poikakoti oli hänen työpaikkansa sen lakkauttamiseen v. 1968 saakka, hänen puolisonsa Markku toimi sen johtajana Marjatan hoitaessa muita opetustehtäviä. Kulhossa sijaitsi myös heidän kesäasuntonsa Pilkkumi, joka korjausten jälkeen muuttui pysyväksi, ympärivuotiseksi kotitaloksi jo vuonna 1991. Sieltä lähdettiin säitä uhmaten työ- ja kauppamatkoille sekä harrastusten pariin. Viimeiset viisi vuotta Markun poismenon jälkeen Marjatta asui Pilkkumissa yksin. Sitkeää puurtamista omin voimin, tarvittavaa lisäapua saatiin saaristolaiseen tapaan naapureilta.

Kakskertaseurassa Marjatta hoiti kahden otteeseen tiedottajan tehtäviä, vuosina 1993-1994 ja 2011-2012. Ansiostaan kotiseututyön hyväksi hänelle myönnettiin vuonna 2005 Kotiseutuliiton viiri. Samana vuonna hän sai nimityksen Kakskertaseuran kunniajäseneksi ja yhdessä puolisonsa Markun kanssa heidät valittiin vuonna 2005 Vuoden Kakskertalaisiksi.

Kakskertaseura kiittää ja kunnioittaa aktiivisen kotiseututoimijan muistoa.

VUOSIKOKOUSKUTSU

Kakskertaseura ry:n vuosikokous pidetään keskiviikkona 31.1.2024 kello
18 Kakskerran Seurantalolla, osoite Samppaantie 90.

ESITYSLISTA

1. Kokouksen avaus
2. Valitaan kokouksen puheenjohtaja ja sihteeri sekä kaksi pöytäkirjan tarkastajaa ja ääntenlaskijaa.
3. Todetaan kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus
4. Esityslistan hyväksyminen
5. Esitetään vuoden 2023 toimintakertomus
6. Esitetään tilivuoden 2023 tilinpäätös ja toiminnantarkastajien kertomus
7. Päätetään tilinpäätöksen hyväksymisestä ja vastuuvapauden myöntämisestä tilivelvollisille sekä toimenpiteistä, joihin tilinpäätös mahdollisesti antaa aihetta
8. Hyväksytään vuoden 2024 toimintasuunnitelma
9. Hyväksytään vuoden 2024 talousarvio ja määrätään jäsenmaksun suuruus
10. Päätetään hallituksen jäsenten ja tilin-/toiminnantarkastajien palkkioista
11. Valitaan seuralle puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja, jotka toimivat samalla hallituksen puheenjohtajana ja varapuheenjohtajana sekä erovuoroisten (4) jäsenten tilalle uudet jäsenet
12. Valitaan kaksi varsinaista tilin-/toiminnantarkastajaa ja heille varahenkilö
13. Päätetään vuosikokouksen koollekutsumistapa 7 §:n määäämissä rajoissa
14. Käsitellään muut mahdolliset esille tulevat asiat, joista hallitukselle on tehty esitys vähintään kolmekymmentä (30) päivää ennen kokousta tai jotka hallitus haluaa vuosikokoukselle esittää.
15. Ilmoitusasiat
16. Muut asiat
17. Kokouksen päättäminen

TERVETULOA

Hallitus

Näitä polkuja talleen

Tervehdys lukijani!

Minulta pyydettiin kirjoitusta – syynä kuulemma se, että olen syntyperäinen kaks kertalainen. Lähes koko ikäni olen täällä näitä maita ja mantoja tallannut, lähinnä Kaks kerran länsipäässä. Myös äitini oli syntyperäinen kaks kertalainen. Äidin isovanhemmat ovat aikanaan tänne tulleet muualta Varsinais-Suomesta. Ei tuo äidin isäkään kaukana Kaks kerrasta ollut varttunut; pappa oli syntyjään Paraisten Tammön saarelta Vapparin ja Airston liepeiltä. Aikanaan kulki Kaks kerran ja Paraisten välillä melko jyrkkä kieliraja. Pappa oli täysin ruotsinkielinen ja oppi suomen kielen taidon vasta täällä Kaks kerrassa. Isän puolelta juureni ovat Laitilassa. Minua voi kutsua kotiseuturakkaaksi ja onnellinen olen saatuni saariston tuulien sekä aaltojen loiskeiden lisäksi vahvaa vakkasuomalaisuutta perimääni.

Muistikuvia – mielikuvia – ajankuvia

Varhaisimmat muistikuvat ovat viisikymmenluvun lopulta. Leikit Kotirannan pihassa ja rantakalliolla, jota kutsuttiin

lastenkallioksi loivan ja sileän muotonsa vuoksi. Lapinporokoiramme Prisse vahti veljeäni Anttia ja minua leikkiessämme ulkona. Liian lähelle rantaa mennessämme koira juoksi keittiön ikkunan alle haukkumaan ja ilmoittamaan lasten luvattomasta leikkipaikasta. Usein leikkimme muodostuivat kaikenlaisesta puuhastelusta: kerättiin lehtiä, heiteltiin rannalla pikkukiviä, piirrettiin kepillä hiekkaan, juostiin ja liu’uttiin pieniä mäkii ylös ja alas, tehtiin lumipalloja ja lumilinnvoja.

Äiti oli töissä kunnansihteerinä ensimmäisinä elinvuosinani ja siksi meillä oli lastenhoitajana Helena. Nimi oli pikku-Riikalle vaikea sanoa ja siksi kutsuin häntä nimellä ”Ölölö”. Kun Helena meni naimisiin, muutti pois ja opin sanomaan hänen nimensä oikein, oli hän puheissani aina Naulan Helena. Mielikuva omista ensimmäisistä vuosista on turvallinen, seesteinen ja rauhallinen. Aina oltiin kotona tai käytiin Hylkilahdessa mamman ja pappan luona. Arki pyöri lähellä ja ympärillä radion ollessa lähes aina taustalla päällä. Monta laulua on jäänyt varmaankin tämän vuoksi mieleen 1950- ja 1960-luvuilta.

Koulutieni alkoi Kaksikerran koulussa. Ei ollut ekaluokkalaisella pitkä matka kouluun, vain muutama sata metriä kirkolle päin. Koulumatka piteni heti toisen luokan alkaessa syksyllä 1964, kun Salmelan maille rakennetussa uudessa koulurakennuksessa aloitettiin kouluvuosi. Kaksikerran ja Satavan kansakoulut yhdistettiin kolmiopettajaiseksi kouluksi. Uuden koulun opettajina olivat Martta Purokoski, Markus Rautio ja Anna Tevaluoto. Oppilaita oli luokilla 1-6. Uusi koulu tuntui valtavan hienolta, isolta ja suurelta. Välitunnilla pihalla oli omasta mielestä hirveän paljon oppilaita. Koulutieni Kaksikerrassa loppui neljännen luokan jälkeen, kun aloitin oppikoulun Turun Suomalaisessa Yhteiskoulussa.

Elinpiirini laajeni valtavasti aloittaessani koulun Turussa. Matarmaan linja-autokyydillä koulumatkat taittuivat. Varsinkin syksyiset aamut olivat pimeitä, ei muualla valonpilkahdusta näkynyt kuin kodin ikkunassa pellon toisella puolen. Veli aloitti oppikoulun seuraavana syksynä ja oli kyllä paljon mukavampaa aamuisin mennä maantien laitaan kahdestaan. Aamuinen vuoro tuli kaupungista päin ja linja-auto kävi kääntymässä kirkolla. Kun linja-auton valot näkyivät lähestyen maantien laidassa olevaa postilaatikkoamme, niin lähdimme juoksemaan pysäkille ja sopivasti ehdimme mukaan kyytiin. Katuvalot tulivat paljon myöhemmin...

Lossi kulki Satavan ja Hirvensalon väliä. Lautta-Ville apulaisensa kanssa hoiteli liikennettä. Muistan hänet iloisena, hyväntuulisena miehenä. Mielikuvia minulla on odottamisesta lossirannassa sekä Satavan että Hirvensalon puolella. Isäni Pentti ja äitini Ritva monasti vaihtoivat kuulumisia sekä Villen että vaimonsa Esterin kanssa, jolla oli mielestäni aivan ihanan hauska nauru. Kun ponttonisilta saatiin Haarlansalmeen, tuntui aivan ihmeelliseltä päästä ajamaan suoraan ilman lossijonoja. Lossiliikenteen loputtua Esteri ja Ville jatkoivat ponttonisillan hoitajina.

Lapsuus- ja nuoruusajoilta muistan monia henkilöitä, joita näin myöhemmin ajatellen voi pitää eri tavoin persoonallisina, mieleenpainuvina, vaikuttavina, elämänmyönteisinä ihmisinä. Lähinaapuristossa asuivat Anna ja Paavo. Anna jakoi postia ja Paavo oli lähialueen taloissa töissä. Kun muutimme mieheni Kalevin (monet kutsuvat häntä Kalleksi) kanssa Hylkilahteen vuonna 1981, Paavolla oli tapana poiketa juttelemaan ja tervehtimään säännöllisesti ihan ilman mitään varsinaista asiaa. Jos jotain menneestä ajasta kaippaa, niin tällaista välittömyyttä ja välittämistä toisista ihmisistä.

Jos joku asia on muuttunut, niin varsinkin elinkeinot saarilla. Vielä muutama vuosikymmen sitten taloja ja viljelijöitä oli paljon. Keväisin pellot äestettiin ja kylvettiin, kesällä korjattiin heinää, lop-

pukesästä puitiin, syksyllä kynnettiin. Lämmitys oli pitkälti omavaraista ja puulämmitteistä vielä lapsena ollessani. Veljeni kanssa meillä oli oma toimi, jolla oli ihan nimikin: Oy Puu Ab. Kun toimme maitokärryillä tai puukelkalla puita liiteristä puuvarastoon kotitalon kellaritiloihin, saimme vähän rahallista korvausta. Meilläkin kotona kuitenkin alkoi helppo öljylämmittämisen aika varhaisteinejä ollessamme.

Kaksikerta oli itsenäisenä kuntana sata vuotta. Pakkoliitos Turun kaupunkiin tapahtui 1.1.1968. Liitosasia jakoi kuntalaisia vahvasti liitoksen kannattajiin, joita oli selvä vähemmistö, ja vastustajiin. Muistan kotoa monta keskustelua, kun vanhempani keskenään ja puhelimesta milloin kenenkin kanssa pohtivat edessä olevaa. Liespuun Otto Kollista monasti oli isäni kanssa keskustelemassa saartemme tulevaisuudesta. Kaupunginjohtaja Leino lupaili saarille 40 000-50 000 asukasta! Voimme varmaankin kaikki olla samaa mieltä, että hyvä asia on tuon lupauksen toteutumattomuus. Saamme nauttia kauniista sekä vaihtelevista luonnon- ja kulttuurimaisemista, tilan tunnusta ja rauhallisuudesta, kesäisestä lomajan vilkkaudesta ja talviajan hiljaisuudesta.

Kaksikerran kirkkomaalla kierrellessä kivissä näkee paljon nimiä, jotka tuovat mieliin monia kohtaamisia, persoonia, kohtaloita, tarinoita. Näin vuoden pimeimpään ja samalla valoisimpaan kynttiläaikaan kannattaa meidän kaikkien hetkeksi pysähtyä muistelemaan mennyttä aikaa Kaksikerrassa ja Satavassa. Toisilla täällä vietetty aika on pidempi, toisilla lyhyempi – side kotisaariimme yleensä syntyy melkein pä ensi silmäyksellä ja tämä tunneside on kestävä.

Toivotan kaikille mukavaa aikaa, olemista, kokemuksia ja elämisen iloa!

Suojeluskuntatalosta Seuraintaloksi

Kakskertatalon jouduttua remonttiin ovat saarelaiset – Kakskertaseura muiden joukossa – turvautuneet yhä lisääntyneessä määrin Seuraintaloon. Talolla on pidetty niin häitä kuin hautajaisia ja se tunnetaan Kakskerran Nuorisoseuran teatterin jokakevällisenä näyttämönä. Talolla on järjestetty vuosien saatossa myös muotinäytöksiä, naamiaisia, mäenlaskua laskiaisena, nuorisolle diskoa ja tansseja. Siellä on pidetty viisi vuotta sitten Kakskertaseuran ikimuistoiset varjolinna juhlat ja viime vuosien pikkujouluilmat.

Satavan saarella, Nikkilän kylässä sijaitseva seuraintalo oli alkujaan suojeluskuntatalo. Sen rakennutti vuonna 1934 Turun Merisuojeluskunnan Kakskerran-Hirvensalon divisioona, joka oli

Seuraintalo sijaitsee mäen rinteessä Samppaantien alkupäässä. Kuva Kaarin Kurri 2022.

Suomen itsenäisyyden juhluvuonna 2017 Kakskertaseura järjesti Seuraintalolla varjolinna juhlat. Kuva Kakskertaseura.

muodostettu vasta edellisenä vuonna. Sen taustalla oli kuitenkin huomattavasti vanhempi suojeluskuntaryhmittymä, jo vuonna 1918 perustettu Kakskerran suojeluskunta.

Kakskerran suojeluskunnan muodostivat vuonna 1919 kansliapäällikkö, pasteri August Raatsi, kasvatuspäällikkö Emil Wirtanen, talouspäällikkö Wolter Nikkilä ja Hugo Söderström. Raatsia lukuun ottamatta kaikki muut olivat edelleen johtotehtävissä, kun suojeluskuntatalo pitkän odotusajan jälkeen vihdoinkin alkoi saada konkretiaa. Vuoden 1918 lopulla perustetulla Kakskerran Lotta Svärd -yhdistyksellä oli niin ikään tärkeä tehtävä oman toimitalon aikaan saamisessa. Lotat keräsivät varoja ompeluseuratoiminnalla ja arpajaisilla ja tukivat suojeluskuntaa lahjoituksin.

Suojeluskunta kokoontui alkuvuosina Kaksikerran koululla ja usein myös Nikkilässä. Seudun asukkaita houkuteltiin mukaan toimintaan järjestämällä ohjelmallisia iltamia ja perheille suunnattuja juhlia sekä urheilutoimintaa. Suojeluskunnan ja lottien työtä rahoitettiin niiden pääsymaksutuloilla ja arpajaiskeräyksillä. Vuonna 1929 Kaksikerran Lotta Svärd -yhdistys sai luvan järjestää julkiset arpajaiset oman lipun hankkimiseksi Kaksikerran suojeluskunnalle.

Turun Merisuojauskunnan Kaksikerran-Hirvensalon divisioonaan lippu. Turun museokeskus. Finna.

Kaksikerran suojeluskunnan ja lottayhdistyksen jäsenmäärä liikkui alkuvuosina parinkymmenen henkilön paikkeilla. Toiminta piristyi vuonna 1924, jolloin siihen yhdistettiin Maarian suojeluskunnan Hirvensalon osasto. Vuonna 1927 se sai erillisen laivasto-osaston. Kesällä 1933 Kaksikerran suojeluskunta liitettiin Turun Merisuojauskuntapiiriin ja siitä muodostettiin Kaksikerran-Hirvensalon divisioona. Sen toiminta keskittyi meripuolustukseen.

Turun Merisuojauskunta lähti mukaan rahoittamaan suojeluskuntatalohanketta, mikä mahdollisti vihdoinkin työn käynnistämisen. Volter Nikkilä osoitti talolle paikan ampumakenttänä jo pitkään käytetyn alueen vierestä ja Kaksikerran talolliset lahjoittivat hirret. Rakennuskustannuksiin osallistui myös Kaksikerran kunta, joka päätti joulukuussa 1933 myöntää Kaksikerran-Hirvensalon sk:n meridivisioonalle 10.000 markan suuruisen avustuksen paviljonkirakennusta varten. Avustussumma jaettiin vuosille 1934–1935.

Divisioonan esikunta järjestäytyi rakennustoimikunnaksi päällikkönsä Leo Aaltosen johdolla. Piirustukset tilattiin rakennusmestari Kaarlo Artukalta ja urakoitsijaksi valittiin Turun Rakennusliike O.Y. Turussa urakoitsijana ja rakennuttajana toiminut Artukka (ent. Johansson) oli kaksikertalaisille vanhastaan tuttu. Hänen syntymäkotinsa Artukan Itätalo sijaitsi naapurikylässä. Artukka oli myös toiminut pari vuotta aiemmin valmistuneen Satavan kansakoulun rakennustöiden valvojana.

Perustusten rakentaminen alkoi vuoden 1934 alussa. Hanke kiinnosti paikallisia sanomalehtiä, jotka muutenkin raportoivat tiiviisti suojeluskuntien toiminnasta. Turunmaan 11.1.1934 julkaistun artikkelin mukaan:

"Juhlasalin koko tulee olemaan 15x8 ja lisäksi tulevat rakennukseen ravintola, keittiö, varastot, näyttämö ja näyttämöntakaiset pukuhuoneet, minkä lisäksi yläkertaan tullaan myöhemmin rakentamaan huoneita majoitusta varten."

Työt etenivät ripeästi. Harjannostajaisia vietettiin heinäkuun puolivälissä ja talo vihittiin käyttöön sunnuntaina 2.9.1934. Rakennuskustannukset olivat 110.000 mk, mikä alitti budjetoidun, sillä osa töistä oli tehty talkoovoimin. Suojeluskunta sai osana urakkaa ampu-
maradan, jonka alue raivattiin talkoilla. Vihkiäiset alkoivat paraatilla ja päättyivät juhlaillamiin, jonka ohjelmalla oli mm. torvisoittoa, tervehdyssanat, yksinlaulua, kuorolaulua, juhlapuhe, palkintojen jakoa ja Maamme.

Sä-talo Satakuntaan Turun Merisuojeluskunnan Kaksikerran—Hirvensalon divisioonan suojeluskuntatalon rakennustyöt Satakunnan Nakkilassa ovat jo ehtineet niin pitkälle, että lauantaina olivat harjannostajaiset. — Suojeluskuntatalo tehdään urakalla, mutta kutsu tehdään talkoovoimin. Satakunnan oliikin divisioonan miehit lauantaina paikalla alkaneen työn lisäksi. Lotat olivat talkooväestölle lauantain aamuna päivälliset lähellä olevalla Satakunnan kansakoululla ja siinäpäivällä tarjottiin harjakaiskahvit rakennusmiehille, talkooväestölle ja rakennuslautakunnan jäsenille. Talo valmistuu käyttökuntoon elokuun loppupuolella.

Suojeluskuntatalon harjannostajaisia vietettiin heinäkuussa 1934. Uusi Aura 17.7.1934.

Kaksikerran—Hirvensalon merisk:n uuden talon ja ampumaradan vihkiäisjuhlat.

Muodostuivat merkkipaaluksi pitkin merisuojeluskuntain historialla.

Sä-talon historialla esiteltiin.

Vihkiäisjuhliin oli kutsuttu mm. Turun merisuojeluskunnan upseereita, V-S. sk-piirin valistusohjaaja ja Kaksikerran kunnan johtohenkilöitä. Divisioonan päällikkö Leo Aaltonen kertoo ampu-
maradalla talon rakennusvaiheista. Uusi Aura 3.9.1934, S.2. Kansallisarkisto, digitoidut sanomalehdet.

Suojeluskuntatalo mahdollisti monipuolisen toiminnan. Siellä pidettiin iltoja, joiden ohjelmistoon kuuluivat voimisteluesitykset, runonlausunta, musiikkiesitykset yksin ja kuorossa sekä teatteriesitykset. Näytelmien ohjaajana toimi mm. Väinö Saario ja maskeeraajana Edvin Åkerman. Ohjelmistoon kuului mm. Aleksis Kiven ja Minna Canthin näytelmiä. Ravintolatoiminta oli lottien vastuulla. Talossa kokoontui myös vuoden 1937 tienoilla perustettu poikaosasto. Talon ympärille kehkeytyi monipuolinen urheilutoiminta. Suojeluskuntalaiset harrastivat ampumisen ohella hiihtoa, suunnistusta, soutua ja yleisurheilua sekä osallistuivat muiden suojeluskuntalaisten välisiin sotilasotteluihin. Lotat hiihtivät ja voimistelivat.

Suojeluskunta ja Lotta Svärd-järjestö lakkautettiin sodan jälkeen. Vasemmistolaiset olisivat halunneet ottaa talon haltuunsa, mutta tällöin kerrotaan Volter Nikkilän sanoneen: ”Maa on minun, viekää talo pois”. Viemättä jäi ja suojeluskuntatalo siirtyi Maalais- ja Kalastajaseuralle. Talo avattiin Kaksikerran lukuisille järjestöille. Toiminta jatkui vilkkaana aina 1980-luvulle saakka, jolloin isäntäseuran toiminta hiipui sitä mukaa kun maanviljelijät yksi toisensa jälkeen lopettivat viljelyn.

Näytteleminen kuului jo 1900-luvun alkupuoliskolla urheiluseurojen ja Nuorisoseuran toimintaan. Suojeluskuntatalon valmistuttua vuonna 1934 toiminta sai kaipaamansa tilat. Sodan jälkeen suojeluskuntatalosta tuli Seuraintalo ja näyttämötoimintaa jatkoi Maaseudun Nuorten liitto. Kuva 1940-luvun lopulta. Kaksikertaseura/Turun museokeskus. Finna.

Vuonna 1987 Maalais- ja Kalastajaseura lahjoitti talon MTK:n paikallisosastolle, Maalaistuottajain Kaksikerran yhdistykselle. Se perusti talotoimikunnan, jonka ensimmäinen tehtävä oli pysäyttää seuraintalon rappeutuminen. Toimikuntaan kutsuttiin edustajia kaikista alueen yhdistyksistä. MTK:n paikallisosastolla ei ollut tarvetta omaan toimitaloon, vaan se alkoi vuokrata sitä eteenpäin. Talotoimikunta keräsi varoja kunnostukseen erilaisilla tempauksilla. Tukea antoi myös Turun kaupunki. Seuraintalon korjausrakka alkoi vuonna 1988 ja se jatkui useita vuosia. 1990-luvun alussa talon päätyyn rakennettiin suuri avokuisti uu-

sine portaineen. Työt toteutettiin pääosin talkoilla.

Seuraintalon päätyyn lisättiin avokuisti 1990-luvun alussa. KK 2022.

Hyvässä kunnossa pidetty Seuraintalo on säilynyt hienosti alkuperäisessä asussaan. Se tarjoaa oivat puitteet saarelaisille ja kauempaakin tuleville niin yksityisiin kuin yhteisiin kokoontumisiin ja juhliin. Seuraintalon juhlaikäyttö on mitoitettu 130 henkilölle. Vanha ampumara palvelee nykyisin urheilukenttänä.

Lisäys: Seppo Muurinen MTK Kaksikerta ry:n puheenjohtaja

Seuraintalolle pitäisi saada ”leveämät hartiat” sen ylläpitokustannusten vuoksi. Nykyinen omistajayhdistys on liian pieni ja kuihtuva pitääkseen huolta Seuraintalosta. Talo saattaa olla tulevaisuudessa ainoa paikka, mihin saarelaiset voivat kokoontua erilaisiin toimintoihin. MTK Kaksikerta ry toivookin yhteistä vastuunkantoa historiallisen ja arvokkaan seuraintalon tulevaisuutta ajatellen.

Yhteystiedot: Seuraintalo;
Samppaantie 90, 20960 Turku.
Vastuuhenkilö on MTK Kaksikerta ry:n pj. Seppo Muurinen p. 0400-763822

Seuraintalon Urheilukenttä

Tutkiessani Kakskerta-kirjoja ja muita kunnan painettuja teoksia, huomasin, ettei urheilukentästä löytynyt mitään mainintaa. Aloin tästä kiinnostuneena muistelevaan, mitä kentästä muistan ja kirjoitin seuraavan tekstin.

Satavan urheilukenttä rakennettiin Kakskerran kunnan päätöksellä kesällä 1960 tai -61 (ei varmaa tietoa). Voltteri Nikkilä lahjoitti tontin Seuraintalon alapuolella olevalta pellolta. Siinä oli -30 luvulla ollut suojeluskunnan harjoitusradan ammuntopaikka. Ennen kenttätöiden aloitusta paikalla oli ollut kenttäsaaha.

U. K. Airisto, silloisen kunnanhallituksen puheenjohtaja, tuli meille Mäkiväärään ja toi meille kaksi rakennusmiestä, jotka majoituivat meidän kammariimme. Kun minulle selvisi, että he rakentaisivat kuntaan urheilukentän, innostuin asiasta valtavasti. Peltomaa oli tasoitettu alueelta, mihin mitattiin kentän pohja. Suorituspaikkojen reunukset rakennettiin puusta. Kentälle valettiin kuula- ja kiekkoaringit, pituus- ja kolmiolikkapaikat tehtiin etusuoran sisäreunaan. Lisäksi tehtiin takasuoran mutkaan

seiväshyppypaikka purukasoineen ja etusuoran sisäpuolelle korkeushyppypaikka hiekka-alastuloinen. Juoksurata oli 250 m pitkä ja etusuoran lähtöpäähän tehtiin pidennys, että saatiin 100 m juoksurata levennettynä. Pintamateriaali oli hiilimurskaa, kuten tuolloin oli tapana, pohjamateriaalista en tiedä, savi sieltä ainakin myöhemmin tuli esiin. Keskiosa ja reunukset saivat nurmikkopeitteen ja ojat kaivettiin ympäri kenttää. Kaikki maansiirrot ja hiilimurskatyöt tehtiin lapiopelillä ja kottikärryillä.

Muistan, kun pääsin kenttätöihin isäni Toivon mukaan pariksi päiväksi, muuten olisin ollut yksin kotona. Isäni osallistui myös kentän tekoon, meillä oli yhteiset eväsvoileivät ja maitopullo, isällä vielä kahvitermos. Illalla isä sanoi äidilleni, että laita pojalle oma maitopullo, kun maitopullossa tahtoi olla leivän muruja, koska en osannut syödä suutani tyhjäksi ennen juomista. Eväskassi säilytettiin rinteessä olevan pienen kaivonrenkaan sisällä, jossa ne pysyivät viileinä, rengas on muuten vieläkin siellä.

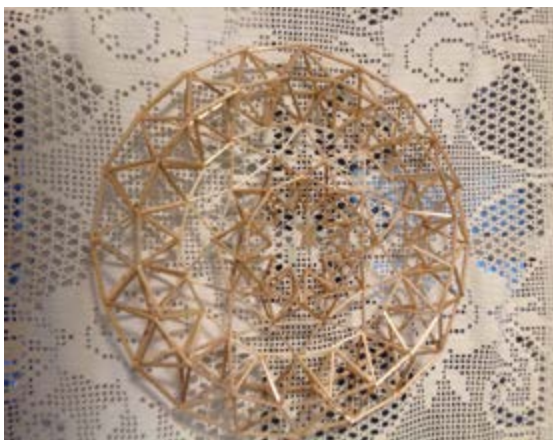
Kentän valmistuttua siellä järjestettiin Nuorisoseuran toimesta joka vuosi ke-

säkisat, 3-ottelu, joka piti sisällään 100 m juoksun (nuoremmilla 60 m) pituushypyn ja kuulantyönnön. Erillisenä kilpailuna vielä 1500 m juoksun. Ikäsarjoja oli paljon, vieläkin on muistona pussillinen mustuneita alpakkalusikoita. Oli meillä kylän poikien kanssa vielä omiakin kisoja joku kesä. Kerrankin kesken kisojen alkoi kova sade ja juoksimme Seurantaloon kellariin suojaan. Siinä odotellessani, että pääsen sisään, nojasin märkään betoniseinään, jolloin käteni alkoi täristä. Vasta ulos tullessani tajusin, että katkennut sähköjohdon pää osui märkään seinään ja itsekin märkänä ollessani oli sähkö kulkeutunut käteeni. Sainpahan uutta virtaa loppukisoihin. Kesäisin oli myös lentopalloiltoja ja jokunen jalkapallo ottelukin, ainakin Sata-

va Järvistensaarta vastaan. Nuorisoseura on järjestänyt lasten peli-iltoja kentällä aina näihin päiviin asti, joskus olin itsekin vetämässä niitä.

70-luvulla Hennalassa kokoontuessamme kävimme ainakin kerran kentällä kisailemassa useampaa lajia. Vielä 90-luvulla olin järjestämässä nuorisoseuran kilpailuja kentällä, silloin oli jo kaikki hyppypaikat poistettu, kuula- ja kiekko-ringit olivat vielä tallella. Jokunen talvi kenttä oli myös jäädytettynä.

Nyt kenttä on pelkkä nurmikenttä, jota liikuntavirasto hallinnoi, eli sieltä voi varata, nuorten käyttöön ilmainen, muille maksua vastaan.

Himmeli. Kuva Pirjo Koskinen

Lukuvinkit: Virve Myllymäki

Maataloustuottajien ääni kuuluviin

Imastonmuutoskeskustelussa yhtenä väittelyn kestoaiheena ovat maatalouden toimet päästöjen aiheuttajana. Yleensä vastapuolet pysyvät tiukasti omissa poteroissaan. Mielipiteitä ja faktoihin perustuvaa tietoa on tarjolla runsaasti ja totuus näyttäytyy erilaisena sen mukaan, kuka on äänessä.

Tuuli Orasmaa tarkastelee kirjassaan Maaseudun tulevaisuus asiaa monipuolisesti. Hänen teoksessaan kuuluvat eri puolella Suomea asuvien maataloustuottajien äänet. Orasmaa on haastatellut myös Luonnonvarakeskuksen tutkijoita sekä muita maa- ja elintarviketalouden asiantuntijoita.

Orasmaa on vieraillut sekä kooltaan että tuotantosuunnaltaan erilaisilla tiloilla ympäri Suomea. Mukana ovat muun muassa turvepeltojen raivaaja, perinnemaiseman hoitaja, emolehmäkasvattaja, kumppanuuspuutarhan ylläpitäjä, maidontuottaja ja viljanviljelijä. Orasmaa myöntää, että jo ensimmäisten vierailujen jälkeen omat mielipiteet tulivat haastetuksi; asiat näyttyivät eri valossa paikan päällä. Kirjan parasta antia onkin aiheen monipuolinen käsittely.

Suomen maatalouden rakenne selittyy historian faktoilla. Itsenäisyyden aikana maata on Suomessa kahdesti jaettu uudelleen. Kummallakin kertaa tilojen lukumäärän kasvaessa keskitilakoko on pienentynyt. Viimeisten vuosikymmenten aikana on pyritty tilakoon suurentamiseen, mikä on pakottanut lisäinvestointeihin.

Luonnonlaitumilla alkuperäisrotuja kasvattava lihantuottaja ei vanno tilakoon kasvattamisen nimeen. Hän näkisi mielellään kehityksen ottavan askeleen taaksepäin: ”tilan pitäisi olla ihmisen kokoinen”. Eläinperäisiä tuotteita pidetään yleisesti ”ilmastopahiksina”. Karjatalous ja siihen liittyvä nurmiviljely ovat Suomen oloissa perusteltuja. Pohjoinen sijaintimme kaivautaa ihmisruoaksi viljeltävien kasvilajien määrää. Monivuotinen nurmiviljely parantaa maan rakennetta ja sitoo maaperään hiiltä. Laidunnurmi, jota ihmisen ruoansulatus ei pysty pilkkomaan, muuntautuu nautan elimistössä lihaksi ja maidoksi. Nauta on myös maisemanhoitaja, jolla olisi edelleen käyttöä esimerkiksi pahoin ruovikoituneilla merenrannoilla.

Maatalouspolitiikka on muuttunut vuosien saatossa. Se miten isovanhempien aikaan viljeltiin ei enää toimi. Suhtautumi-

nen perustuotannontekijään – maahan on vuosien saatossa vaihdellut. Sata vuotta sitten soiden raivaukseen pelloiksi kannustettiin, mutta nyt sitä ollaan kokonaan kieltämässä. Välissä on ollut myös vaihe 1960-luvulla, jolloin peltojen ”paketoinnista” maksettiin. Nykyisin pyritään kasvattamaan pinta-aloja ja uuden pellon tekeminen saattaa olla halvempaa kuin lisämaan ostaminen, jos sitä ylipäättään on tarjolla. Kuitenkin turvepeltojen raivauksista pidetään hiilipäästöjen vuoksi miltei ympäristöririkoksena.

EU:n tukipolitiikan toimissa koetaan ristiriitaisuutta. ”Politiikka edistää yhdellä kädellä ympäristö- ja ilmastokriisien hillintää ja toisella johtaa ympäristöhaittoihin”, kirjoittaa Orasmaa. Tällä hän viittaa esimerkiksi hehtaariohjelmaan maksettaviin tukiin, jolla on vaikutusta pellon myynti- ja vuokrahintoihin. Tämä suosii lisämaan hankkimista raivaamalla, millä on kielteisiä ilmastovaikutuksia. Toisaalta EU tukee ympäristöä huomioivia toimenpiteitä, joita ovat esimerkiksi talviaikainen kasvi- ja lannoitteiden optimaalinen käyttö.

Viljelijöiden haastatteluista nousi esille myös syyllistämisen tunteet. Viljelijät kokevat henkistä pahaa oloa median luomasta mielikuvasta, jonka mukaan maatalous ei tee osuuttaan ilmastomuutoksen torjunnassa. Kuitenkin on kyse välttämättömän ruoan tuotannosta. Maa- ja metsätalous ovat niitä harvoja elinkeinoja, jotka pohjautuvat kasvien kasvuun, yhteyttämiin eli hiilidioksidin poistamiseen ilmakehästä.

Viljelijät kokevat arvostelun epärealistiseksi, jotka eivät tunne maataloutta. Erityisesti kehäkolmosen sisäältä kantautuvat kannanotot kirveltävät. Yhtenä ratkaisuna ymmärryksen lisäämiseksi puolin ja toisin Orasmaa ja haastatellut viljelijät pitävät keskinäistä kohtaamista.

Nimestään huolimatta tulevaisuus jää kirjassa vähälle pohdiskelulle. Orasmaa myöntää, että se mikä näyttää ilmastomuutoksen torjunnan kannalta yksiselitteiseltä voi yksittäisille viljelijälle merkitä totaalista toimeentulon menetystä. Hän pohtii miten oikeudenmukainen siirtymä kohti ilmastomuutoksen torjuntaa tulisi toteuttaa siten, etteivät yksityiset viljelijät tulisi kärsimään. Orasmaa toteaa, että ”ruoantuotannon uudistaminen vaatii useiden haasteiden ratkaisemista yhtä aikaa”. Hänen mielestään ”on uudistettava arvoperustaa, jonka varaan yhteiskuntamme on rakennettu”. Maatalous ei voi olla ilmastomuutoksen torjunnassa yksin taakankantajana, vaan yhteiskunnan muiden rakenteiden on myös muututtava.

Helsingiläinen kirjoittaja työskentelee maa- ja metsätalousministeriössä ympäristöpolitiikan erityisasiantuntijana. Lap-suutensa hän on viettänyt kasvinviljelytilalla Heinolassa. Maaseudun Tulevaisuus -lehden (14.9.2023) haastattelun mukaan hän suunnittelee paluumuuttoa maaseudulle.

Orasmaa, Tuuli: Maaseudun tulevaisuus, Vastapaino, 2023, 221 s.

Kirjat pommitettiin maan alle

Toisen maailmansodan Lontooseen sijoittuva romaani pohjautuu tositapahtumiin. Kaupunkia pommitetaan kiivaasti. Yhdessä hetkessä saattaa elämä romahtaa – kirjaimellisesti. Pommituksilta henkiin jääneet surevat menetyksiään. Läheistensä lisäksi monet menettävät kotinsa ja kaikki kokevat menettäneensä turvallisuuden. Kaupunkilaiset kuitenkin sinnittelevät arjessa. Bethnal Greenin keskeneräiselle metroasemalle on kehittynyt maanalainen yhteisö, jossa ovat mm. kahvila, lastentarha, teatteri ja kirjasto. Lisäksi tuhanet ihmiset yöpyvät metrotunnellissa omilla numeroiduilla paikoillaan. Järjestystä pitää yllä jämäkkä apulaisjohtaja rouva Chumbley.

Kirjastorakennuksen pommituksessa menehtyy kirjastonjohtaja ja kirjastorakennus tuhoutuu. Tarmokas lastenkirjastohoitaja Clara Button päättää jatkaa kirjaston ylläpitoa sodasta huolimatta. Hän organisoii pienen kokoelman, noin 4000 niteen siirron maan alle. Apunaan hänellä on ystävänsä Ruby Monroe. Yhdessä parivaljakko pyörittää maanalais- ta kirjastoa, mikä tarjoaa hetken pakoa todellisuudesta sekä asiakkailleen että heille itselleen.

Maanalainen kirjasto antaa kulissit särmikkäille fiktiivisille henkilöhahmoille. Clara Button on nuori soteleski, joka hukuttaa surunsa työhön. Lukuinnostuksen tartuttaminen lapsiin on hänelle

tärkeää. Rubya painaa syyllisyys, jota hän yrittää paeta alkoholiin ja kevyisiin ihmissuhteisiin. Molempia yhdistää intohimoinen suhde kirjallisuuteen ja usko tarinoiden voimaan sodankin keskellä. Aikuisten lukupiirit ja lasten tarinatuokit ovat suosittuja. Apunaan Claralla ja Rubylla on vapaaehtoisia kirjaston asiakkaita, jotka auttavat mm. kirjojen hyllytyksessä.

Teoksen tyyli on kevyehkö, vaikka tragedian keskellä eletään. Henkilöhahmojen kirjo yltää lukutaidottomasta pojasta, jonka tarmokas kirjastonhoitaja opettaa lukemaan, virkaintoiseen pömoon, jonka moralisointi aiheuttaa harmia. Virkamies pitää yllä käsitystä, että kirjaston tehtävä on vain sivistää, ei viihdyttää lukijoita. Nuorten naisten kirjastossa ei voi välttyä romantiikaltakaan, vaikka miltei kaikki miehet ovat sodassa.

Teos on brittiläisen Kate Thompsonin ensimmäinen suomennettu teos. Teosta varten hän on tehnyt perusteellista taustatyötä niin historian faktojen kuin myös Iso-Britannian kirjastolaitoksen selvittämiseksi. Sotahistoriallisina faktoina tulevat tutuksi mm. pelätty saksalaisten ihmease V2, Dunkerquen evakuointi ja Jersey-saaren saksalaismiehitys. Teoksen viimeiset viisikymmentä sivua on omistettu jälkisanoille ja lähdeluettelolle.

Thompson, Kate: Kirjasto sodan keskellä (suom. Tuulia Tipa), 2022, Bazar Kustannus, 494 s.

Kakskertapäivät 2023

Vuoden 2023 Kakskertapäivät vietettiin lauantaina 1.7. Kakskerran Kotiseutuyhdistyksen kauniilla Museotorpan pihamaalla. Tänä vuonna vetovastuu oli Kakskerran Kotiseutuyhdistyksellä ja tapahtuma järjestettiin perinteisesti yhteistyössä Satava-Kakskerta alueen yhdistysten kanssa. Mukana olivat Kakskertaseura, Kakskerran Erä, Kakskerranjärven suojeluyhdistys, Kakskerran Nuoriseura, Kakskerran sopimuspalokunta sekä heidän nais- ja tukiosastonsa, MTK-Kakskerta, Martinseurakunta, Partiolippukunta Kakskerran Kaksoispiste, Satavan Pientaloyhdistys, Tiistaikerho ja

Harjattulan kartano. Kakskertapäivillä musiikista vastasi trubaduuri Leo Lappalainen. Juontajana toimi ilmaisutaidon näyttelijä, ilmaisutaidon opettaja, komedienne Tuija Piepponen ja päivien juhlapuheen piti kansanedustaja Saara-Sofia Sirén.

Leo Lappalainen ja Tuija Piepponen yhteistyössä vetivät ohjelmaa eteenpäin musiikkia soitten ja hauskoja tarinoita kertoillen. Tuija Piepposen johdolla kutsuttiin järjestävien yhdistysten puheenjohtajat lavalle ja juontajamme esitteli yksitellen yhdistykset ja puheenjohtajat.

Kuvassa Saara-Sofia Sirén, Tuija Piepponen ja Leo Lappalainen

Harjattulan Nuoriseura, Kakskerran sopimuspalokunta sekä heidän nais- ja tukiosastonsa, MTK-Kakskerta, Martinseurakunta, Partiolippukunta Kakskerran Kaksoispiste, Satavan Pientaloyhdistys, Tiistaikerho ja

Yhdistysten esittely, vuorossa Kakskerran Erän Juha Mäki

Kakskerran käräjien osuus aloitettiin Kakskertalaululla, Jaana Majatie lauloi ja Rami Aaltonen säesti. Juhlapuhujana

käräjillä oli kotiseutuneuvoksemme Markku Monnonen. Hän esitti vankalla asiantuntemuksellaan mielenkiintoisesti saartemme historiaa. Kaks kertaseura julisti Vuoden Kaks kertalaiseksi Kaks kerran Erä ry:n. Kaks kerran Erä ja sen jäsenistö tekevät tärkeää työtä saarillamme.

Kotiseutuneuvos Markku Monnonen pitämässä käräjäpuhetta

Lopuksi esiintyi Samba Carioca. Samba rytmit tarttuivat katsojiin ja toivat väriä ja vauhtia historiallisen Museotorppamme pihalle. Perinteisesti järjestävän yhdistyksen puheenjohtaja Kaija Väisänen luovutti kapulan Kaks kertapäivät 2024 tulevalle vetäjälle Kaks kerran Erän puheenjohtajalle Jussi Mäelle. Tilaisuus päättyi Varsinais-Suomalaisten lauluun.

Samba Carioca aloittamassa ohjelmaansa

Väliajalla museotorpan pihamaalla buffetissa myytiin riistakeittoa ja Harjattulan kartanon munkkeja sekä mansikkaleivoksia kahvin kera. Lukuisat myyjät sekä yhdistykset olivat tulleet myymään tuotteitaan. Kaks kertapäivät 2023 jatkuivat vielä sunnuntaina 2.7. konsertilla Kaks kerran kirkossa. Fanfare Festivo trumpetistina Reijo Borman ja urkurina Julia Tamminen esittivät sekä tuttuja klassikoita että vähemmän tunnettua musiikkia. Konsertti oli osa Martinseurakunnan Suvi soi -kesämusiikkisarjaa. Konsertin jälkeen Kaks kerran Kotiseutuyhdistys tarjosi kahvit kirkon pihapiirissä.

Haluan kiittää runsasta talkooväkeä, mukana olleita yrityksiä sekä Teitä hyvää yleisö, jotka teitte hieman sateisestakin päivästä aurinkoisen. Kaks kertapäivät 2023 aloitettiin trubaduuri Leo Lappalaisen esityksellä ”Myrskyluodon Maija” Museotorpan pihamaalla ja kirkon konsertti päätettiin ”Myrskyluodon Maijaan”. Näillä tunnelmilla oli hyvä aloittaa ja päättää vuoden 2023 Kaks kertapäivät.

Kaija Väisänen

Kaks kertapäivät 2023 toimikunnan puheenjohtaja

Kaks kerran Kotiseutuyhdistys ry puheenjohtaja

Kuvat: **Susanna Itähaarla**

Kakskerran Erä ry - Vuoden Kakskertalainen 2023

Kakskerran Erä on perustettu vuonna 1967, ja sen toimialueet ovat Kakskerran, Satavan, Hirvensalon ja Kulhon saarilla. Ennen nykyistä Erää Kakskerran saarilla on metsästetty aiemminkin seuramuotoisesti, mutta vuonna 1967 metsästysseura vasta järjestäytyi ja rekisteröityi. Alueemme on poikkeuksellisen haastava, koska asukastiheys saarillamme, varsinkin Hirvensalossa, on sellainen, ettei metsästys enää onnistu. Vuokrattua metsästysaluetta on hieman vajaat 2000 hehtaaria yli 50 maanomistajalta, joista suurin vuokraaja on Turun kaupunki yli 600 hehtaarilla. Vaikka pinta-alaa on paljon, se on kuitenkin joka puolelta mereen rajautuvaa, joten isoja yhtenäisiä alueita ei ole paljoakaan, vaan alueet ovat melko pirstaleiset.

Kakskerran Erän logo

Alkujaan seuran jäsenmäärä oli 50, mutta edellä mainittujen aluerajoitteiden takia jäsenmäärä pudotettiin 40:een. Myös jäsenistömme on poikkeava moniin muihin seuroihin verrattuna.

Normaalisti seuroissa on runsaasti maanomistajajäseniä tai heidän jälkeläisiä, mutta meidän jäsenistämme on maaomistajia enää muutama. Jäsenistömme muodostuu pääosin turkulaisista ja Turun talousalueen asukkaista.

Seuran alkuvuosina metsästettiin etupäässä pienriistaa: ajokoirilla ajatettiin jäniksiä ja joskus saatiin joku kettu siinä sivussa. Metsäkanalintuja ei saarillamme ole juurikaan näkynyt, eikä niitä siten ole pyydettykään. Vesilintuja, kuten sorsia rannoillamme esiintyy kyllä runsaasti, mutta rannat ovat jo niin tiiviisti rakennettu, ettei vesilinnustus oi-

kein onnistu. Saarillemme saatiin 1980-luvulla uusi ja komea saalislintu, kanadanhanhi. Niiden kanta kasvoi niin suureksi, että niistä tai niiden ulosteista tuli hygieniaongelma etenkin uimarannoille. Vaikka nämä hanhet ovat vesilintuja, ne kuitenkin vierailivat mielellään viljapelloilla, joista niitä saatiin melko hyvin pyydettyä. Nykyään kanadanhanhia näkyy enää harvoin ja tilalle on tullut pienempi valkoposkihanhi. Se on samanlainen uimarantojen likaaja kuin kanadalainen. Valkoposkihanhi on ollut näihin päiviin asti rauhoitettu, joten niiden poistaminen on ollut mahdotonta.

Hirvestys alkoi 1970-luvulla, jolloin hirvikanta kasvoi melko suureksi. Hirvi-jahti on hyvin säädeltyä metsästystä: se toteutetaan seuruejahtina ja seurueella tulee olla aina nimetty johtaja eli hirvipäällikkö ja hänellä varapäälliköt. Hirvet kuten valkohäntäpeuratkin ovat niin sanottuja valtion eläimiä, jolloin niiden pyytämiseen myönnetään luvat, jotka ovat maksullisia. Saariltamme pyydettiin 80-luvun parhaimpina vuosina yli 20 hirveä vuodessa. Niinä vuosina käytiin hirvijahdissa Turun kaupungin erikoisluvalla myös Ruissalossa.

Hirvi on niin suuri eläin, että sen ruhon käsittelyyn tarvitaan jo isot nylky- ja säilytystilat. Erällä on ollut hirvivajaja Myllykylässä, Hyyrtilässä, Satavan Mäenpäässä ja Haarlassa. Nämä vajat ovat olleet maatilojen vanhoja latoja, joissa olosuhteet ovat olleet melko puutteelliset. Nykyään Erällä on Turun kaupungil-

ta vuokrattu tila Hirvensalon Oriniemessä. Siellä vanhaan navettaan on kunnostettu asialliset ja siistit lihankäsittelytilat, ja siellä on myös iso kylmähuone ja tarvittavat pakastustilat.

Hirvikanta on noista hurjista vuosista pienentynyt niin, että viime vuosina Erälle on myönnetty 4–6 hirven vuosittainen kaatolupa.

Viimeiset kymmenen vuotta Kaksiskerran Erän toimintaan on tuonut vipinää metsäkauriit sekä valkohäntäpeurat. Varsinkin kauriskanta kasvoi niin runsaaksi, että vuosittain niitä on kaadettu runsaasti, viime vuonna 180. Myös valkohäntäpeurakanta on runsastunut, mutta ei onneksi yhtä suureksi kuin kauriskanta. Runsaan kauriskannan takia alueellamme on tapahtunut runsaasti kauriskolareita, viime vuonna 60 kappaletta. Suurriistavirka-apusopimuksen mukaisesti seuramme jäsenet käyvät kolaripaikoilla siivoamassa paikat eli lopettavat loukkaantuneet eläimet ja korjaavat ruhot pois. Seuralla on viisi päivystysryhmää, jotka hoitavat vuorovieroin srva-tehtäviä. Riistanhoitotyö on myös merkittävä osa seuran toimintaa. Siihen kuuluu esimerkiksi lisäravinnon toimittaminen ruokintapaikoille talvisin sekä pienpetojen pyytäminen.

Kaksiskerran Erän jäsenet ovat osallistuneet myös moniin saarten yhteisiin tapahtumiin. Keväällä olemme tarjoilleet lihasoppaa kenttäreittimestämme Henalan perhetapahtumassa sekä tehneet

linnunpönttöjä monenlaisissa tilaisuuksissa, myös vanhainkodissa. Vuosittaisilla Kaks kertapäivillä Erä on hoidellut liikenteen ohjailun ja autojen paikoituksen. Ensikesänä Kaks kerran Erällä on päivien järjestelyjen vetovastuu.

Metsästys on sellainen harrastustoiminta, joka herättää osassa ihmisissä negatiivisia tunteita, minkä vuoksi pyrimme toimimaan mahdollisimman avoimesti ja näkyvästi. Uskonkin, että Erä on vahvistanut paikkansa paikallisten yhdistysten joukossa tasavertaisena yhteistyökumppanina.

Kaks kerran Erä valittiin Vuoden Kaks kertalaiseksi. Kunniakirjaa vastaanottamassa Erän puheenjohtaja Juha Mäki (keskellä), luovuttajat Kaks kertaseuran puheenjohtaja Raimo Västinsalo (vasemmalla) ja sihteeri Jarkko Koskinen (oikealla). Kuva Susanna Itähaarla

Leppärannan puut kertovat menneistä sukupolvista

Yli satavuotias Leppäranta Satavan Isosaaren puoleisessa rannassa, lähellä kyläkauppaa, on Maija ja Pekka Hauteran koti. Sen kukoistavassa puutarhassa humisee honkien ja hedelmäpuitten lisäksi menneiden sukupolvien henki.

Täällä ovat viettäneet kesiään Maija Hauteran isä ja äiti, isoisä ja isoäiti ja kaikki tädit perheineen. Kun edellinen polvi lähti, Leppärannasta tuli Maijan ja Pekan perheen kesäparatiisi, ja sitten vähitellen pysyvä koti.

Nyt vanhassa kirsikkapuussa talon nurkalla hyppelee pirteä talitintti. - Se on minun kesy tinttini! ilahtuu Maija Hautera ja ojentaa kätensä kohti pientä hyppelijää.

Mutta aletaanpa alusta.

* * *

Kaikki alkoi 1900-luvun alussa, kun isoäiti Alma – siihen aikaan nuori perheenäiti - viiletti ystävättärensä kanssa

potkukelkalla pitkin Satavan saaren kaakkoisrannan jäätä. Rannalla näkyi loiva, aurinkoinen rinne, jossa kasvoi harvaksen katajaa.

Alma ja August Lindberg, Leppärannan perustajat.

- Tuohon minä saisin kyllä perunamaat kaikille lapsille! Alma hehkutti.

Lapsia Alma ja August Lindbergillä oli viisi: Agnes, Agda, Aina, Albin ja Anni.

Kelkkaretkeltä palattuaan Alma kertoi kotona Augustille, minkälaisen perunamaan paikan oli nähnyt. Sanoista tekoihin: lähdettiin Satavaan tutkimusretkelle kysymään, kenelle katajainen tontti kuului.

Onni oli Almalle myötäinen. Rinnemaa kuului viereisen maatilan maihin, ja isäntä suostui sen myymään. August rakensi ylärinteeseen huvilan ja alarinteeseen venevajan laitureineen. Matalaan rantaan rakentui veden ympäröimä uima-huone. Siitä alkoi neljän sukupolven mittaiseksi kasvanut kesänviettoperinne, jonka mittaan katajarinne muuttui vähitellen ensin perunamaiksi ja marjapensaikoksi, sitten hedelmäpuutarhaksi ja vihannesmaaksi.

Jokaiselle lapselle istutettiin oma omenapuu, ja puille annettiin heidän nimensä. Muillakin hedelmäpuilla on täällä omat nimet. Esimerkiksi keväällä lumivalkoisena kukkivaa kirsikkapuuta kutsutaan Lumikuningattareksi.

Hedelmäpuiden sadosta pidettiin hyvää huolta. Kevättalvella saarilla kiersi Kustaa Varjonen myrkkytynnyri selässään ruiskuttamassa pihojen omenapuita.

- Kun ovelle ilmestyi lappu, jossa sanottiin että ”Olen ruiskuttanut, K. Varjonen”, tiedettiin mennä Varjoselle maksamaan lasku, Maija muistelee.

Omenoita tuli koko suvulle, ja kalaa nousi kaislarannoilta paljon yli oman tarpeen. Niitä ei kuitenkaan myyty, niin kuin ei omenoitakaan. Naapureiden ja muiden tuttujen ovelle kannettiin yllätystuliaisia, ja jos kalaa tuli paljon, niitä vietiin myös Marielundiin Kaatuneiden omaisten kesävieraiden herkuiksi tai Ekvallan tyttökodin asukkaille.

Kakskertalaisten tapana on aina ollut jakaa omastaan. Yhteishenki on edelleen vahva, Hauterat vahvistavat.

Keväisin rinteessä kukkivat vuokot ja esikot. Ne kasvoivat täällä jo Alman ja Augustin aikaan, ja kasvavat yhä.

- Kasvit kantavat suvun perintöä, Maija sanoo vakavasti.

Almasta ja Augustista alkanut perintö on jatkunut sukupolvesta toiseen. Maijan isä istutti omenapuita ja marjapensaita, Agnes-täti hankki oman mökkinsä tontin toiselle puolelle. Kesät kuluivat Leppärannassa koko suvun voimin puuhailleen, kalastaen, uiden ja veneillen. Talvet asuttiin kaupungissa. Lindbergin perhe asui Martinmäessä, Tiilentekijän- ja Vilhonkadun kulmassa.

Sitten iski katastrofi. Kesällä 26.6. 1941 pommit osuivat Martinkirkon lähikortteleihin. Koti kaikkine kodikkaine tavaroineen oli tuhoutunut, poissa.

Onneksi oli toinenkin koti. Perhe muutti Leppärannan kesäparatiisiin talveksi, kunnes saatiin hankituksi uusi asunto kaupungista.

* * *

Maijan lapsuuden kesien lempipuuha oli naapurin lehmien kanssa seurustelu. Maija kumisaappaissa toisena vasemmalta.

Leppärannassa viihdyttiin. Leikkikavereita löytyi lähialueelta, ja Maija sai hoitaa naapuritilan lehmiä. Vanhan omenapuun onkalosta löytyi aarteita, joiden etsintä oli lasten suurta huvia.

- Aarteita sieltä löytyy joskus vieläkin, kun lastenlapset ovat täällä lomalla, Maija vihjaa.

Vanhan omenapuun onkalo toimii herkkukätkönä, kun lapsenlapset tulevat Leppärantaan vierailulle.

Veneily oli perheen harrastuksista ykköspaikalla. Mai-niminen moottorivene oli vanhemmille niin tärkeä, että Maija arvelee saaneensa nimensäkin sen mukaan.

Lindbergien (myöhemmin Lameri) aikaudella Kakskerta oli oma itsenäinen kuntansa, johon kuului myös Satavan saari. Albinkin – myöhemmin Alpoksi nimetty - tunsu itsensä kakskertalaiseksi ja liittyi Kakskertaseuraan heti kun se perustettiin.

Kunnan itsenäisyyden menetys alkuvuodesta 1968 oli kipeä isku, vaikka seura järjestikin sen lievittämiseksi jäähyväistanssit Maamiesseuran talolla.

Niissä tansseissa Maija Lameri ja Pekka Hautera löysivät toisensa. Molemmat opiskelivat siihen aikaan turkulaisissa korkeakouluissa.

Maija heläyttää iloisen naurun.

- Niin voi sanoa! vaikka me oltiin tavattu hetkeä aikaisemmin, Osakunnan opiskelijatansseissa kaupungissa. Huomasimme, että olemme molemmat kakskertalaisia, ja ehdotin että lähdetään jatkoille kunnan lopettajaisiin. Siitä pitäen olemme pitäneet yhtä!

Pekan isoisä, Frans Robert Koskenheimo, omisti Helmisaari-nimisen huvilan maantien toiselta puolen – sen, joka myöhemmin on tunnettu Sinisenä huvilana. Rakennusmestari Koskenheimo suunnitteli ja rakensi myös viereisen punaisen, Tammilehto-nimisen huvilan. Lisäksi Pekan perheellä oli 1950-luvulla mökki Harjattulan mailla ja vuodesta 1967 uusi kesäpaikka Airiston rannalla, Samppaan kylässä.

Molempien suvuilla oli siis juuria Kaks-kerrassa.

He muistelevat vanhaa Kaks-kertaa pieni haikeus silmäkulmassa.

- Se oli yhteisöllistä elämää, Maija luonnehtii.

- Kaikki tunsivat toisensa, niin kesäasukkaat kuin paikallisetkin.

Siitä todisteena Majalla on tallella kuva kauppias Hedmanin tyttären, Mee-rin häistä. Mustavalkoisessa kuvassa morsiusparin ympärille on kokoontunut koko kylä: ainakin 50 kakskertalaista seiso juhlatamineissaan Hedmanin talon edessä.

Hedmanin kauppa, niin kuin moni muistaa, oli tien vieressä suoraan silloista osuuskauppaa, nykyistä kyläkauppaa vastapäätä. Talo on vieläkin paikoillaan, mutta kaupparakennus on purettu.

Kakskertalaiset tapasivat myös kunnantalolla, nykyisellä Kakskertatalolla ja Hennalassa, jossa kakskertalaisia rokotti terveydenhoitaja Berta Kiviharju. Lähin poliisi oli Kuusistossa, josta matka maantietä pitkin oli niin pitkä, että jos joku hälyytti poliisivoimia rauhoittamaan saarella syntynyttä tappelua, riidat oli jo sovittu, kun poliisi aamusella ehti paikalle.

Leppärannan jyrävä laituri on toiminut Majan ja Pekan rakkaiden purjeveneiden lähtösatamana.

Muutakin yhteistä nuorilla oli kuin Kakskerta: kummankin lempiharrastuksiin kuului veneily.

Pekka ja Maija kiersivät yhdessä H- ja hai-veneillään kaikki mahdolliset purjehduskilpailut, Hangon ja Helsingin regatat, Maarianhaminat ja Airistot. Meri-Maija -veneellä seilattiin ympäri Itämeren ja käytiin Tanskan ja Saksan kilpailuissa.

Kilpapurjehdusta harrastava Pekka opetteli ompelemaan itse purjeensa. Kun purjehtijakaverit pyytelivät häneltä itselleenkin purjeita, Pekka jätti opettajantyönsä Åbo Akademissa ja perusti 1984 oman purjeneulomon. Hauterapurjeista tuli tunnettu purjeiden valmistaja.

Vuodesta 1985 lähtien Pekka ja Maija ovat viettäneet kesäänsä Leppärannan huvilassa kahden lapsensa, Merin ja Petrin kanssa. Nyt lapsenlapset Pietari, Adele ja Tuure pitävät Leppärannan mummilaa lomaparatiisinaan.

August-isoisän rakentama huvila oli kuitenkin tullut elinkaarensa loppuun. Rakennus purettiin, ja rakennusinsinööri Marko Lehtonen laati Pekan piirustusten ja Maijan ja Pekan ideoiden pohjalta suunnitelman uuteen, samanhenkiseen taloon.

- Joka veneretkellä tähyilimme rannoilta mansardikattoisia huviloita. Niistä saatiin ideoita oman talon varalle. Maija naureskelee.

- Marko Lehtoselle kaikki kunnia: hän sai tästä kaikesta aikaan todella fiksun kodin, Pekka kehaisee.

Uusi talo rakennettiin vuonna 2000 Pekan piirustuksilla Maijan isovanhem-

Pekka (keskellä) ja Maija Hauteran (oik.) Villa Leppäranta rakennettiin uudestaan vuonna 2000 keskelle yli satavuotiaasta puutarhaa.

pien rakentaman vanhan Leppärannan mallin mukaan, samalle paikalle. Muutokuorma Leppärantaan lähti vuosittu-hannen vaihteessa, ja pariskunta tunsitulleensa kotiin.

Nyt Hauterat ovat molemmat jääneet eläkkeelle, Maija opettajantyöstään Hannunniitun ja Nummen koulussa, Pekka purjeiden parista. Veneilyä toki harrastetaan edelleen, mutta aika riittää myös puutarhasta ja sen satavuotiaista hedelmäpuista nauttimiseen.

Yksitoista vanhaa omenapuuta on vieläkin jäljellä, ja niiden lisäksi kaksi uutta. Pekka ja Maija hoitavat puitaan kuin perheenjäseniä.

- Näitä puita on rakastettu ja halailtu sukupolvesta toiseen. Halataan edelleenkin, Maija todistaa.

Ja sanoista tekoon: hän kietoo kätensä vanhan omenapuun ympäri.

-Nämä ovat yhtä kuhmuraisia kuin mekin, Maija nauraa.

*Vanhat omenapuut ovat kuin puutarhan satuhal-
tioita. Niitä kunnioitetaan kukkasin.*

Leppärannan aurinkoisessa rinteessä kukoistaa myös mahtava humalatarha.

Kakskerran ja Satavan alueen rippikouluista- ja vähän muustakin

Satavan saaren Hennala tuli menneiden vuosikymmenten aikana tutuksi tuhansille Turun alueen rippikoululaisille. Tuli. Aikanaan. On nimittäin niin, että tuo 1800-luvun ”sveitsiläistyylinen” kaksikerroksinen kartano, joka nykyisin toimii Turun Martinseurakunnan seurakuntakeskuksena, toimi pitkään seurakuntien kesäkotina.

1960-luvun alussa Hennalan pihapiiriin rakennettiin ”väliaikainen rippikoulurakennus”. Kyseessä oli tontin pihapiiriin sivuun rakennettu lautarakenteinen, pitkähäkö parakki. Rakennuksen keskellä sijaitsi luokkahuone ja sen kummallakin puolen nk. johtajien huoneet, joiden jatkona, käytävän varrella neljän hengen majoitushuoneita.

Näin Hennalaan pystytettiin majoittamaan noin kolmenkymmenen hengen ryhmä rippikouluikäisiä nuoria opettajineen. -Siis noin 14-vuotiaita nuoria.

Tuolloin, 1960-luvun alussa, opetus oli pääasiassa luennoivaa luokkaopetusta, ulkolukua ja raamatuntutkiskelua - myös ryhmissä. Ruokailut tapahtuivat Henna-

lan päärakennuksessa, saunomiset alhaalla rantasaunassa. Päärakennuksen vieressä oli pieni lentopallokenttä, kellari-vinttirakennus ja tiilinen aitta. 1960-70 -lukujen vaihteesta pihapiiriin kellarirakennuksen yläkerrassa partiolaiset päivystivät la-puhelimen saaristoalueella liikkuvia partiolaisten veneitä. Päivystys oli ympärivuorokautista.

Tämän lisäksi Hennalan kesäkodissa järjestettiin seurakuntanuorille keskiviikkoisin ja lauantaisin iltanuotio-ohjelmaa ja saunomista.

Päärakennuksessa asui vahtimestari perheineen, kesäajan keittiöhenkilökuntaa (mm. emäntä) sekä kesäisäntä. Kesäisännän yhtenä tehtävänä oli em. seurakuntanuorten ohjelmasta vastaa-

minen.

Kaikkea Hennalan kesäkodin toimintaa organisoitiin 1.11.1963 perustetun Seurakuntien Nuorisotoimiston kautta. Tuo Nuorisotoimisto oli alku nykyiselle Turun ja Kaarinan seurakuntien yhteiselle kasvatustyölle, joka siis viettää toimintansa 60-vuotisjuhlavuotta.

Hyvin voidaan katsoa, että rippikoulutyö - erityisesti leirimuotoinen rippikoulutyö - sai Hennalasta vuosikymmeniksi merkittävimmän työssijansa. Hennala vastasi 1960- ja 1970-lukujen rippikoulujen tarpeisiin.

On sanottu, että rippikoulut ovat eräs kirkkomme ”kruununjalokivistä”. Ne koavat yhä vuosittain valtaosan noin 14-15 -vuotiaitten ikäryhmästä – jopa enemmän kuin heitä kirkon jäsenyyteen kuuluu.

Aluksi rippikouluryhmät olivat erikseen poikaryhmiä ja tyttöryhmiä. Varsin pian nk. sekarippikoulut kuitenkin yleistyivät. -Ja leiririppikoulut muodostuivat yhä suositummaksi rippikoulumuodoksi.

Hennala ja Kaksikerta ovat merkittävällä tavalla toimineet jatkuvasti kehittyvän ja muuttuvan rippikoulun pitopaikkoina. Itse ”rippikoulu” kirkon kasteopetuksena on kuitenkin vuosisatoja leiririppikouluja vanhempi. -Palaan siihen myöhemmin tässä kertomuksessa. Ensin muutama sana vähän vanhempaa Kaksikerran historiaa:

Kaksikerran seurakunnan ja kirkon historia ulottuu 1600-luvun lopulle. Vuonna 1693 Kaksikerran ja Satavan asukkaat saivat luvan perustaa kappelin. Saaret kuuluivat Kaarinan seurakuntaan. Suunnitelma ei tuolloin kuitenkaan toteutunut. Vasta vuonna 1764 perustettiin Rukoushuonekunta ja Turun kaupungin-arkkitehti C.F. Schröder suunnitteli yksilaivaisen kivikirkon, jonka toteutumista

hän valvoi. Kirkko rakennettiin 1765–1769. Kaksikerran kirkko on yksi harvoista 1700-luvulla rakennetuista kivikirkkoista. Varsinaiseksi kappeliseurakunnaksi Kaksikerta tuli vasta 1858 ja itsenäiseksi seurakunnaksi 1904. Itsenäisen seurakunnan aika jäi melko lyhyeksi, sillä vuonna 1959 se liitettiin Turun Martin-seurakuntaan.

Mutta miten tämä liittyy rippikoulutyöhön?

Kirkollinen opetus kansankielellä sai pohjan Mikael Agricolan julkaistua ABC-kirjan 1543. Sitä pidetään ensimmäisenä suomenkielisenä oppikirjana. Uskonpuhdistus, ABC-kirja ja samaan aikaan Agricolan valmisteleva Uuden testamentin ensimmäinen suomenkielinen käännös loivat pohjaa Suomen kirjakiellelle. ABC-kirjan tavoitteena oli opettaa ihmisiä lukemaan ja näin voida itse perehtyä kristinuskoon. -Mutta tämä ei ollut vielä rippikoulua. Ehkäpä se oli osaltaan alku kinkereille.

Kinkerit, lukuset, olivat opetus- ja kuulustelutilaisuuksia. Niissä opeteltiin lukemaan, luettiin katekismusta ja Raamattua. Päntättiin.

Oli melko yleistä, että kinkerit kiersivät vuorollaan seudun maataloilla. Kinkerit loivat pohjaa jo 1600-luvulta alkaneelle rippiopetukselle.

Suomessa koulumuotoinen rippikouluopetus sai todennäköisesti alkunsa Turun Arkkihiippakunnassa 1730-luvul-

la. Tuolloin tiedetään mm. rovasti Peldanin koonneen pappilaansa (Ilmajoella) nuoria, joita hän opetti noin viikon ajan. Rippikoulut vakiintuivat ja virallistuivat. Niistä annettiin kirkollinen määräys 1700-luvun alkupuolella.

-On oletettavaa, että myös Kaksikerran-Satavan alueella jo 1700-luvulla pidettiin rippikouluja. Itse asiassa on melko todennäköistä, että tiedot rippikoulun käyneistä löytyvät rippikirjoista. Rippikirja on nimittäin seurakunnan ylläpitämä rekisteri seurakuntalaisista. Ne ovat niin kutsuttuja seurakunnan pääkirjoja, joista sittemmin kehittyi väestörekisteri.

Joka tapauksessa jo varhain rippikirjan avulla pappi seurasi seurakuntalaisten osallistumista mm. kinkereihin, heidän kristinopin osaamistaan ja lukutaitoaan. -Onpa niissä tietoa seurakuntalaisten ammasteista, rokotuksista... Rippikirjat antavat mahdollisuuden mm. sukututkimukseen.

Pidettiinkö rippikouluja tuohon aikaan näillä saarilla vai Kaarinan seurakunnan kirkossa, voi olla toissijainen kysymys. Monet tämän päivän saarelaisetkin saattavat joka tapauksessa muistaa, miten kokoonnuttiin papin johdolla kirkkoon rippikouluopetukseen. -Miten edellytettiin merkintöjä, leimoja, rippikoulukorttiin jumalanpalvelukseen osallistumisesta – ehkä myös diakoniatilaisuuteen tai muuhun seurakunnan tapahtumaan - ja miten kortin tuli olla täynnä ennen konfirmaatiopäivää.

Mutta se oli ennen.

Nykyisin rippikoulun käy siis jopa suurempi osa nuorista, mitä kuuluu kirkon jäsenyyteen. Kirkkoon kuuluu valtakunnallisesti n. 63 prosenttia väestöstä. Rippikoulu käydään yleensä sen vuoden aikana, jona nuori täyttää 15 vuotta. Turussa rippikoulun käy vuosittain noin 1500 nuorta. Valtaosa leirimuotoisesti.

Mutta katsotaanpa hieman aiempaa kehitystä:

Jo 1960-luvun alusta seurakuntien järjestämät leirit olivat suosittuja.

Niinpä esim. jo vuoden 1963 tilastot kertovat yli 2000 nuoren osallistuneen seurakuntien leiritoimintaan. Suunnilleen puolet näistä osallistui leireille Rytmättylän Kunstenniemessä, toinen puoli Järvistensaaressa, Hennalassa ja Harvaluodossa.

Tämän lisäksi järjestettiin rippikoulu-leirejä. Ei vain Hennalassa, vaan muualakin lähialueilla.

Leirimuotoinen rippikoulu onkin kehittynyt Suomessa. Todennäköisesti ensimmäinen rippikoululeiri pidettiin Nurmi-järvellä 1936. Sotien jälkeen leirimuotoiset rippikoulut yleistyivät ja vähitellen ohittivat suosiossa perinteiset kirkossa tai koulussa, koulupäivän jälkeen, pidetyt rippikoulut. Leirien kesto oli melko yleisesti lähes kaksi viikkoa. Tytöille ja pojille pidettiin leirit pääsääntöisesti erikseen. Seurakuntien Nuorisotoimis-

ton vuoden 1965 toimintakertomuksessa taitaa kuitenkin olla maininta Ruotsalaisen seurakunnan yhteisestä leiristä pojille ja tytöille. Vuonna 1965 rippikoululeirejä järjestettiin Turussa kolmetoista. Leiripaikkoina mainitaan mm. Järvistensaari, Oriniemi ja Hennala. -Valtaosa Hennalassa.

Oriniemessä ja Rymättylän Kunstenniemessä, jossa sielläkin alettiin pitää leiririppikouluja, nukuttiin majoitushuoneissa, joissa oli nk. siskonpedit, laverit.

Satavan saarella sijaitsevasta Hennalan kesäkodista muodostui vuosikymmeniksi keskeinen leiririppikoulujen pitopaikka, joskin erityisleirit mm. merellä, Lapissa, oman harrastuksen parissa ja eri järjestöjen leireillä, lisääntyivät.

Jo noin 40 vuoden ajan Satavansaaressa, Erikvallan kärjen tuntumassa, Airiston rannalla, on toiminut myös Heinänokan leirikeskus. Alue on noin 20 hehtaarin suuruinen ja käsittää majoitusrakennuksia, keskuskeittiön, kappelin, saunat sekä mm. kauniiseen luontoon sopeutetun luontopolun. Tällä hetkellä käytössä ovat ainoastaan saunat ja kappeli. Uudistus suunnitelmat ovat päättäjien käsittelyssä. Alue on palvelut usean eri rippikouluryhmän samanaikaista käyttöä.

Heinänokan edustalla sijaitsee kolmen saaren saariryhmä, nk. Harvan saaret. Saarilla on

tiettävästi Suomen vanhin kiinteä nuorisoleirikeskus, joka täyttää ensi vuonna 100 vuotta. Keskus on Turun NMKY:n (YMCA Turku) omistuksessa. Vuodesta 1980 keskus on palvellut myös leiririppikoulujen pitopaikkana.

Heinänokea nykyisiä saunarakennuksia. Kuva: Jarkko Koskinen

Aiemmin mainittu Oriniemi ei enää toimi rippikoululeirien pitopaikkana, joskin se on nuorison vilkkaassa käytössä. Aluetta hallinnoi Oriniemen ulkoilualue säätiö sr.

Myöskään Järvistensaari – Oriniemen ja Erikvallan välisellä vesialueella - ei ole enää seurakuntien leirikäytössä.

Harvan leirikeskuksen jättimäinen kota, vesibussiretken kaikki 50 osallistujaa mahtuivat penkeille istumaan. Kuva: Jarkko Koskinen

Heinänokan uudisrakentamispäätöstä odoteltaessa Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä on vuokrannut opetus- ja majoitustilaa rippikoulujen käyttöön Kaks Kerrasta, Harjattulan kartanosta.

Harjattulan kartanon läheisyydessä sijaitsee seurakuntien omistama Sinapin leirikeskus, Vapparin rannalla. Leirikeskuksen vanhin osa on arkkitehti Erik Bryggmanin suunnittelema huvila ”Villa Staffans”. Se on suojeltu rakennuslain nojalla ja toimii lähinnä koulutus- ja kokoustilana. Aiemmin se on toiminut mm. Kaks Kerran pappilana ja leiritoiminnan siellä alkaessa vuonna 1964 alueen ruokalana.

Sen sijaan nykyisin Sinapis- sa on majoituskäytössäkin päärakennus, joka valmistui vuonna 2003. Se käsittää 19 kahden hengen majoitus- huonetta, kappelin, ruokalan, ryhmätiloja ja saunan. Leirikeskus on paljolti diakoniatyön käytössä.

Saaristossa, joskin Piikkiön Harvaluodossa, sijaitsee seurakuntien Pyölinrannan leirikeskus. Alueella on majoitus- tiloja 44 hengelle useassa eri rakennuksessa. Päärakennus ja majoitusrakennus sijaitsevat n. 400 metrin päässä rantasaunasta. Alue palvelee monenlaista käyttöä, mm. partio- ja nuorisotyötä.

Kaks Kerran-Satavan alue, ja lähisaaristo, ovat näin ollen toimineet merkittävässä määrin Turun ja Kaarinan seurakuntien leiririppikoulujen ja muidenkin leiritoimintojen pitopaikkoina. Lähiaikoina oletettavasti ratkeaa missä määrin ja missä tullaan tulevaisuudessa rippikoululeirejä järjestämään. Heinänokkaan kyllä suunnitellaan uudisrakennuksia. Leirikeskuksia ja alueita on kuitenkin nykytilanteessa liian monia, ja niiden määrää tultaneen vähentämään.

Joka tapauksessa Kaks Kerran-Satavan alueella on ollut ja on merkittävä asema seurakuntien leirimuotoisessa toiminnassa.

Järvistensaaren Riihikirkon sisäänkäynti, ulkoisesti rappeutunut, sisällä on vielä kirkollisia tunnusmerkkejä. Kuva: Jarkko Koskinen

Kakskertaseuran tapahtumia 2023

Kulunut vuosi eteni toimintasuunnitelmassa esitetyn mukaisesti. Konkreettinen muutos oli toimintakeskuksenamme toimineen Kakskertatalon käytöstä luopuminen. Se siirsi tapahtumia muualle, mutta ei vaikuttanut suoranaisesti niiden järjestämiseen. Toiminta noudattaa vakiintuneita muotoja ja tässä kerrotaan niistä aikajärjestyksessä. Kotisivujen uutisista löytyy tarkennuksia.

Toiminnan pyörittämisen rutiinitkin ovat osa tapahtumia. Niitä ovat hallituksen ja työvaliokunnan kokoukset, joita pidettiin kumpaakin 11 kertaa. Lisänä tulevat eri toimikuntien tapaamiset. Talotoimikunta kokoontui 10 kertaa hoitamaan Kakskertataloa ja siitä luopumista. Iso urakka oli talon tyhjentäminen talukoilla. Huonekaluille saatiin varastotila Hennalasta, erilainen arkistomateriaali päätyi toimihenkilöiden kotivarastoihin, poistettavia tavaroita myytiin kirppisrahlissa ja hävitettävät päätyivät jätelavalle Topinojalle vietäviksi.

Neulomakerho

Vakiintunein kaikille avoin tapahtuma on neulomakerho. Se kokoontui keväällä Kakskertatalolla ja syksyllä Seurainta-

lolla parittomien viikkojen tiistaisin. Kesällä neulottiin laitureilla tai kuisteilla, sään mukaan. Yhteensä tapahtumia oli 21 ja osallistujia tusinan molemmin puolin.

Kesäneulojaiset. Kuva: Piia Kramsu

Kirjapiiri

Toinen läpi vuoden kulkeva tapahtuma oli kirjapiiri. Se kokoontui kerran kuussa, kuun lopulla olevan neulomakerhotapahtuman edellä, tuntia ennen. Kirjallisuuteen ja lukemiseen panostetaan myös 2X-lehdessä. Siellä on jo pitkään ollut Virve Myllymäen esittelemänä kirja tai pari.

22.1. Kuvailta

Sunnuntaina 22.1. iltapäivällä pidettiin Kaks kertatalolla kuvailta. Jukka Lämsä oli näyttämässä kuvia ja videoita edellisen syksyn matkaltaan Islantiin ja Grönlandiin.

Karhut kipuamassa mereltä maalle. Kuva: Jukka Lämsä

12.3. Missiotreffit Hennalassa

Saarten yhdistysten yhteinen tapahtuma Hennalassa veti taas runsaasti yleisöä. Hennalan rinteessä lapset laskivat pulkkamäkeä. Nuuskukoirat vetivät lapsia pulkalla alempana rannalla ja ylhäällä talon edessä ajettiin koiravaljakoilla. Linnunpönttöjä kotiin vietäviksi rakennettiin erämiesten ohjauksessa. Talvisessa säässä lämmiteltiin seurakunnan yläpitämällä nuotiolla, missä paistettiin makkaraa, ja Erän soppatykillä oli tarjolla tosi herkullista riistakeittoa.

Koleassa säässä maistuu lämmin riistakeitto. Kuva: Jarkko Koskinen

7.5. Patikkaretki Nunnavuorelle

Patikointia Nunnavuoren upeissa maisemissa tehtiin 26 jalkaparin voimin, näistä tosin osa kuului kolmelle koiralle. Lähtö oli Brinkhallin uimarannan parkkipaikalta ja korkeimmillaan päädyttiin 58 metriä meren pinnan yläpuolelle pronssikautisen hautapaikan, hiidenkiukaan, kupeelle.

21.5. Kaatuneitten muistopäivä

Perinteen mukaisesti Martinseurakunta, Kaks kertaseura ja partiolippukunta Kaks kerran Kaksoispiste kukittivat sankarihaudat ja -muistomerkin Kaatuneitten muistopäivänä. Seurakunnan pastori Saara Palmunen puhui ja kiitti sankareitamme ja kanttori Johanna Hartikainen johti lauluja. Tilaisuuden päätteeksi Kaks kertaseura tarjosi kakkukahvit ja mehut huoltorakennuksella.

Kaatuneita muistamaan tulleita. Kuva: Santra Koskinen

13.6. Pyöräillen tai kävellen

Uutena liikuntamuotona kokeiltiin kesä-heinäkuun aikana pyöräilyä tai kävelyä ennalta sovittuun tapaamispaikkaan. Kohteiksi oli valittu Hyyrtiläntien laavu, Juho-Kustin rantabaari Harjattulassa, Ekvallan uimaranta ja bussin kääntöpaikka Hirvensalon Maanpäässä. Näistä viimeinen jätettiin pois myrskyisen sään vuoksi. Kovin suurta innostusta ei tapahtuma kerännyt, mutta muutamia liikkuja kuhunkin tapahtumaan löytyi.

1.7. Kaks kertapäivät

Päivien päätapahtuma pidettiin Museotorpalla, vetovastuussa Kaksikerran Kotiseutuyhdistys. Paljon oli tehty maansiirtotöitä ja alueen kunnostusta, jotta kaikki päivillä tarvittava rekvisiitta saatiin paikalle mahtumaan. Sadetta oli luvattu, mutta melko hyvässä säässä kuitenkin juhlittiin. Tapahtumasta on erillinen artikkeli tässä lehdessä.

Käräjät avataan Kaksikertalaululla, laulajana Jaana Majatie, säestys Rami Aaltonen. Kuva: Susanna Itähaarla.

Kaksikertaseuran rooli päivillä on käräjäosuus. Sen aloitetaan Kaksikertalaululla. Sitten seuraa käräjäpuhe, jonka piti itse-

oikeutetusti kunniapuheenjohtajamme, kotiseutuneuvos Markku Monnonen. Olihan päivien teemana 'Tunne kotiseutusi', missä Markulla on ilmiömäinen asiantuntemus. Käräjät päättyvät Vuoden Kaksikertalaisen julkistamiseen. Kunnian sai tällä kertaa yhdistys, metsästysseura Kaksikerran Erä, joka on yli 50 vuotta harjoittanut saarillamme kestävän kehityksen mukaista metsästystä ja riistanhoitoa sekä niiden edellyttämää luonnonsuojelua.

26.8. Myllyjuhla

Päivä oli kesäisen lämmin ja tapahtuma onnistui erinomaisesti, osallistujia oli 27. Puheenjohtaja Raimo Västinsalo avasi tilaisuuden kertomalla lyhyesti myllyn tarinaa. Lisänä saatiin tietoa Kaksikertatalon tilanteesta, joka ainakin toistaiseksi on poissa seuran käytöstä siellä havaitun kosteusongelman ja remontin vuoksi. Viihdyttämisestä vastasi duo Jari Hauninen ja Ahti Saarinen, toimintatyöryhmän järjestämän kahvituksen hoitivat Onerva ja Santra. Päivä on elotulien aikaa ja illalla sytytettiin tulet Satavan sillalla.

Tuttu parivaljakko Hauninen & Saarinen musisoimassa myllyllä. Kuva: Jarkko Koskinen

29.10. Sadonkorjuupäivä

Päivän puitteet olivat nyt toiset kuin aikaisemmin, oltiin Kaksikerran Seurantalolla. Kaksikertataloon verrattuna sali on todella iso ja se näkyi myös sekä myyjien että osallistujien määrässä, kumpiakin oli ennätysmäärä. Sadonkorjuun maistiaisia oli tarjolla kahvin ja teen kera. Paikalla oli myös mies kitaroineen, Pertti Nordgren, soittamassa taustamusiikkia. Seuran omassa myyntipöydässä oli tarjolla omia myytäviä tuotteitamme. Siinä otettiin vastaan myös ilmoittautumisia pikkujouluun ja ennakkotilauksia uuteen tuotteeseemme t-paitaan, jonka rintamuksessa komeilee saarten kartta.

Sadonkorjuupäivä uusissa tiloissa, reunoilla myynti- ja esittelypisteet, keskellä salia maisteltiin syksyn sadon herkkuja. Kuva: Jarkko Koskinen

Loppuvuoden tapahtumat

Lehden painoon menon jälkeen tulee vielä muutamia tapahtumia ennen vuoden vaihdetta. Näistä saa tarkempaa tietoa myös kotisivujemme Tapahtumat-palstalta. Osan näistä järjestämme itse, osa on yhteistoimin järjestettyjä ja jotkin ovat hyvien yhteistyökumppaniemme järjestämiä.

2.12. Pikkujoulu

Kaikkien saarelaisten yhteiset pikkujoulut Seurantalolla lauantaina 2.12.2023 kello 18-24. Edellisenä päivänä pidettiin juhlan valmistelutalkoot. Juhlassa on tarjolla erinomainen menu, hyvää tanssimusiikkia ja mukavaa seuraa.

6.12. Itsenäisyyspäivän kirkko ja sankarivainajien muistaminen

Kokoonnumme jälleen Kaksikerran kirkkoon kello 12. Lyhyen jumalanpalveluksen jälkeen muistamme sankarivainajiamme laskemalla kukkavihot sankarihautoille ja sankarimuistomerkillle. Mukana Martinseurakunta, Kaksikerran Kaksoispiste ja Kaksikertaseura. Tilaisuuden jälkeen juodaan kirkkokahvit Hennalassa, seurakunta hankkii kakun, Kaksikertaseura hoitaa tarjoilun.

8.12. Jouluseimen rakentaminen Kaksikerran kirkolle

Kaksikertaseura osallistuu kirkolle pystyttävän jouluseimen rakentamiseen, seimen siunaustilaisuus on kauneimpien joululaulujen yhteydessä 10.12. kello 16.

10.12. Joulumyyjäiset Museotorpalla klo 11-14

Olemme mukana Museotorpalla (Salmenrannantie 4, Satava) järjestettävissä myyjäisissä. Kaksikertaseuran pöydässä myydään seuran omia tuotteita. Hyviä lahjavinkkejä ovat mm. kotiseututeoksemme, viirit ja saarten kartalla varustettu t-paita.

10.12. Joululounas Hirvilammella klo 14

Pitkä perinne jatkuu. Saarelaiset kokoontuvat yhteisen joulupöydän äärelle Hirvilammelle (Vapparintie 692, Kakskerta), tarjolla kaikkia perinteisiä jouluruokia. Menu ja muut tiedot löytyvät osoitteesta hirvilampi.fi/ajankohtaista.

12.12. Brinkhallin metsäkirkko

Jouluinen metsäkirkko Brinkhallin maastossa (Brinkhallintie 414, Kakskerta) järjestetään tiistai-illalla 12.12. kello 18, järjestäjinä Brinkhallin Ystävät ja Kakskerran Kaksoispiste. Glögitarjoilu kartanon pihalla.

Kauneimmat joululaulut Kakskerran kirkossa

10.12. kello 16; Joululaulujen lisäksi uuden jouluseimen siunaus, juontajana Ilona Hägglund. Mukana Johanna Hartikainen, Timo Ustjugov ja Siina Linden.

17.12. kello 13; Lasten kauneimmat joululaulut, juontajana Saara Palmunen. Mukana Mikko Salakari ja Siina Linden.

17.12. kello 17; Kauneimmat joululaulut Goes Pop, Timo Ustjugov. Kakskertaseura tarjoaa glögiä ja pipareita huoltokennuksella.

Laula yhdessä ja tee hyvää! Suomen Lähetyssseuran Kauneimmat Joululaulut kaikuivat maailman lasten puolesta jo yli 50. kertaa.

Alkuvuosi

Kakskertaseuran vuosikokous tammi-kuussa vahvistaa vuoden 2024 toimintasuunnitelman ja sen tapahtumakalenterin, mutta jo ennen tuota kokousta toiminta alkaa muutamilla tapahtumilla. Neulomakerho toimii parittomien viikkojen tiistaisin Seuraintalolla kello 18-20 keväällä 2.1.-23.4. ja syksyllä 13.8.-17.12.. Kesällä neulotaan ulkona myöhemmin valittavissa paikoissa 4.6.-30.7. Kirjapiiri kokoontuu tiistaisin Seuraintalolla kello 17-18 keväällä ja syksyllä seuraavina päivinä 30.1., 27.2., 26.3., 23.4., 27.8., 24.9., 22.10. ja 19.11.

3.-4.2. Neulereivit

Seuraintalolla järjestetään yön yli neulereivit. Mukaan voi tulla joko kahdeksi päiväksi tai vain lauantaiksi tai sunnuntaiksi. Neulereivit alkavat talolla lauantaina kello 14 kahvituksella, myöhemmin syömme päivällisen ja iltapalaakin on tiedossa. Ohjelmassa on kutomista ja virkkaamista oman mieltymyksen mukaan, välillä tehdään jumppaa ja mahdollisesti muutakin pientä ohjelmaa on tiedossa. Sunnuntaina nautitaan pitkä brunssi ja kahden aikaan juodaan lähtökahvit siivouksen jälkeen. Mukaan mahtuu ennakoilmoituksella 20 henkilöä. Kotisivuilla on tarkempaa tietoa reivien ohjelmasta, ilmoittautumisesta ja maksuista.

Kysy Kakskerrasta

Mikä on ja missä sijaitsee Brinkhallin kirkkotie?

Tämänkertainen kysymyksemme nousi esiin lehtityöryhmän keskuudesta. Moni kakskertalainen on kuullut kerrotavan ikaiaikaisesta kivetystä tiestä, joka johtaa Brinkhallin kartanolta Kakskerran kirkolle. Kuka sen on rakentanut, missä se sijaitsee ja voiko sitä yhä edelleen kulkea? Historiallisissa lähteissä siitä ei ole mainintaa eikä sitä Museoviraston muinaisjäännösrekisteriä lukuun ottamatta ole juurikaan nostettu esiin.

Kaarin Kurri vastaa:

Metsässä, ylhäällä kalliolla, noin 250 metriä Brinkhallin kartanosta länteen on säilynyt tiemäinen rakennelma. Se on miltei 30 metriä pitkä ja noin 1,4 metriä leveä. Tie on päällystetty luonnonkivillä ja sen sivuja tukevat suoraseinäiset matalat kivimuurit. Käytävä kaartuu rinteessä paikalla, jossa kalliolla on luontaisia notkelmia ja tarvetta ulkosivun tukemiselle. Kivitiehen liittyy polkuja ja sen puolivälissä kohoaa kivipari, joka tuo mieleen porttirakennelman.

Yksi selitys tälle Muinaisjäännösrekisteriin merkitylle tielle on, että se olisi

Ote Museoviraston ylläpitämästä Muinaisjäännösrekisteristä. Brinkhallin kirkkotien tunnus on 1000020420. www.kyppi.fi

muodostanut oikopolun tai peräti yhdystien kartanon ja kirkon välille ennen nykyisen tiestön rakentamista. Ajatus tuntuu kaukaa haetulta, sillä selkein reitti 1700-luvun jälkipuoliskolla rakennettuun kirk-

koon on varmasti kulkenut – kuten aiemmin emäseurakunnan Kaarinan kirkkoon – kesällä veneellä ja rekikeleillä jäitä pitkin. Eikä kalliolla kulkevia kinttopolkuja rakennettu ”kiviteiksi”, vaan ne seuralivat luonnostaan helppokulkuisia väyliä.

Metsässä kaartuva sammalten peittämä kivitie johtaa kohden kalliojyrkännettä. Kuva Turun museokeskus, Kaarin Kurri 2017.

Uskottavammalta tuntuu, että rakenne liittyy Brinkhallin kartanon englantilaiseen puutarhaan. Ylhäällä kalliojyrkenteellä on saattanut sijaita romanttisen maisemapuutarhan elementteihin kuuluva näköalaterassi huvimajoineen tai rauniorakennelmineen, vaikka sellaisista ei ole säilynyt näkyviä merkkejä eikä aluetta ole noteerattu Brinkhallin kartanosta laadituissa asemapiirustuksissa. Vastaavia kivimuurein tuettuja polkuja on säilynyt monen 1800-luvun jälkipuoliskolla rakennetun huvilan puutarhoissa mm. Ruissalossa.

Ote vuonna 1955 laaditusta peruskartasta, johon rantapolku on merkitty katkoviivalla. <https://vanhatkartat.fi>

Brinkhallista johti kirkolle vielä 1950-luvulla meren rantaan seuraileva polku, jota kutsuttiin Kivisillaksi. Polku pidettiin kunnossa ja se oli paikoin kivetty kestäämään veden korkeudenvaihtelun synnyttämän rasituksen. Polku alkoi Brinkhallin laiturille vievältä tieltä ja yhtyi Norvikin kalastajatorpan kohdalla Kaksikerran kirkkotiehen. Tätä oikopolkua käyttivät myös alueen kansakoululaiset. Polun linjaus näkyy yhtenäisenä vielä vuonna 1955 laaditussa peruskartassa, mutta 1960-1970 -lukujen rantarakentaminen pirstoi kulkuväylän. Sen

alkupää – nykyinen Brinkhallin puistotie – tyssää pian Neuvostoliiton konsulaatin käyttöön 1970-luvulla rakennetun kesämökin kieltotauluihin. Polun kiveysten ikä ja tekijä eivät ole selvillä eikä sitä ole merkitty vanhoihin karttoihin, mutta mitä ilmeisimmin juuri tämä on se kaihattu Brinkhallin kirkkotie.

Kartanon ja kirkon välinen rantatie vuonna 1928 julkaistussa teoksessa *Herrgårdar i Finland* (s. 119). Taustalla näkyvä vaalea rakennus on todennäköisesti Koivisto, merikapteeni Blomin Hännälän rantaan 1900-luvun vaihteessa rakennuttama kaksikerroksinen huvila (purettu).

Vetoomus luonnossa liikkuville! Jos onnistut paikantamaan ylhäältä kallioilta Brinkhallin kirkkotien tai havaitset reitillä muita vastaavia rakennettuja osuuksia, niin ilmoitathan siitä Kaksikertaseuralle.

kaksikertaseura@kaksikertaseura.fi

Senaatinkartasto 1880 (ote). Kansallisarkisto, digitoidut aineistot.

Raimo Nummelin

Tapasin sovitusti Raimon, hänen kotonaan Raisiossa, jonne en meinnanut löytää, kun edellisestä käynnistä oli kulunut jo vuosia. Olimmehan tavanneet vuosittain Kaksikerran eri tapahtumissa ja vaihtaneet kuulumisia. Raimo oli valmistautunut hyvin jutuntekoon ja työstänyt aineistoa paperille.

Onnelan tarinaa

Isäni Emil Nummelin synt. 1903 Nauvossa. Lähti merille 15-vuotiaana ja päätyi Amerikkaan, sai hyvän työpaikan ja pärjäsi hyvin. Hän tuli käymään Suomessa 1933 palatakseen takasin, mutta Amerikassa alkoi jonkinlainen lama ja niinpä hän jäikin Turkuun. Hän asui tätinsä luona, jonka mies oli ammatiltaan yksityisetsivä ja teki myös samalla kiinteistökauppoja. Hänellä sattui olemaan Satavan saarella myynnissä pieni maa-tila nimeltään Onnela. Isäni tutustui paikkaan ja ihastui, koska se oli meren rannalla, kaupat tuli ja hänestä Onnelan

isäntä. Hänen haaveenaan oli ollut kauppiaan ammatti ja niinpä hän perusti sekatavarakaupan Onnelaan. Kauppa avattiin 1933 ja emäntä kauppiaille löytyi 1934. Raimo tuli maailmaan 1935 ja siitä tarina alkoi. Aika kului hyvin ja sain seurata mielenkiinnolla, kun vanhempaini tekivät kauppoja ja palvelivat asiakkaita. Yhden hauskan tapauksen muistan vieläkin, kun kerran, vissiin sunnuntaina, kauppa oli normaalisti kiinni, tuli rantaan iso hieno moottorivene polttoainetta hakemaan, sitä myös kaupassa myytiin. Mutta nyt oli kauppa kiinni ja vanhemmat tilapäisesti jossakin ja minä yksin kotona. No ei mitään, minä kyllä tiesin missä polttoainetta säilytettiin ja miten sitä annosteltiin. Minäpä sitten annoin heille tarvitsemansa ja sain isohkon setelin maksuksi. Minä en vaihtorahan päälle mitään ymmärtänyt, mutta miehet antoivat koko setelin maksuksi. Kotiin tullessaan vanhemmat ihmettelivät, kun olin saanut niin hyvän hinnan petroolista. Kommentti oli ”Taisivat olla jotain hämärämiehiä, kun oli raha niin löysällä”.

Vuodet kuluivat ja sota syttyi, kaupan pitokin vaikeutui, kun kaikesta tuli pula. Isänikin joutui, iästään huolimatta, sota-hommiin ja sitten tuli uusi liikevaihtovero, joka teetti paljon vaivaa ja kauppa suljettiin. Minä aloitin koulunkäynnin silloisessa ns. supistetussa koulumu-

dossa, kun täytin 6 vuotta. Kävin 3 vuotta alakoulua ja sitten äitini ja opettajakin olivat sitä mieltä, että minun pitäisi jatkaa oppikoulussa. Niinpä sitten pyrin ja pääsin oppikouluun Turkuun. Kulkuyhteydet olivat siihen aikaan erittäin huonot, linjuri kulki kerran kaksi viikossa Erikvallassa, joten piti hankkia asunto kaupungista. Sain asunnon yhden leskirouvan luota ja opiskelu alkoi. Se sujui alkuun kohtalaisen hyvin, sodasta ja puutteesta huolimatta. Kolmantena vuotena asumiseni tyssäsi jostain syystä lesken luona ja kaikki muuttui. Kokeilin kaikenlaista muuta, yritin jopa pyörällä kulkemista, mutta se oli raskasta ja hankalaa. Lopulta sain vuokrahuoneen Ursininkadulta, siihen ei kuulunut kuin pelkkä huone. Sain ns. keskikoulun jotenkin läpi, pyrin jopa tekniseen kouluunkin, mutta pisteeni eivät riittäneet kuin varapaikkaan ja sekin meni toiselle. Niinpä sitten alkoi työnhaku. Luin kirjo-pistossa kurssin nimeltään Sähköalan ammattimiehet. Minua oli aina kiinnostanut elektroniikka, no se siitä. Minulla kävi tuuri ja sain Turun kaupungin puhelinelaitokselle paikan oppisopimussuhteessa. En silloin arvannut, että työni puhelinelaitoksella jatkuisi eläkeikään asti.

Olin kovasti tyytyväinen, kun sain työtä ja palkkaa työstäni. Jouduin linjarakennus- ja huoltohommiin. Linjahommat olivat siihen aikaan raskaita, kun kaikki työ tehtiin miesvoimin. Mitään teknisiä apulaitteita ei ollut, esim. pylvään kuopat kaivettiin aina käsin, oli sitten kesä tai talvi, ja pylvää nostettiin kolmen

miehen hartiavoimin. Linjarakennukset ja -korjaukset tehtiin usein juuri talvella, koska maasto oli helppokulkuisempaa, tyvikiviä kun usein jouduttiin kantamaan miesvoimin samoin kuin pylväätkin. Oli muuten metkaa, että laitoksella ei ollut kuin yksi auto, armeijan varastoista hankittu amerikkalainen jeep perävaunui-neen. Sillä esim. pylvää ja kivet ajettiin teiden varsiin, josta sitten miesvoimin eteenpäin. Se oli nuorelle miehelle hyvää treenausta, mutta sen ajan muistot tuntuvat vieläkin kropassa.

Minä viihdyin hyvin työssä, olin nuori, vahva ja terve. Suoritin asepalveluksen ja työsopimukseni jatkui sen jälkeen. Osallistuin työssäni lähes kaikkiin laitoksen töihin. Sitten laitokselle perustettiin ns. käyttölaboratorio, sen hommat olivat sitten paljon vastuullani. Siihen kuuluivat erilaiset mittaukset ja työmenetelmien kehitys. Työni oli erittäin mielenkiintoista, sillä tiedonsiirtotekniikka kehittyi hurjasti. Sain kaupungin viran ja tunsin olevani oikealla alalla. Hyvää palautetta tuli paljon ja sain mm. valkoisen ruusun ensimmäisen luokan mitalin vuonna 1989 ja kaupunkiliiton kultaisen ansiomerkin 1990.

Avoliiton solmin 1956 Raili Lehtosen kanssa. Ensimmäinen yhteinen asuntomme sijaitsi Turussa Läntiselläkadulla, kooltaan huone ja keittiö sekä makuualkovi. Esikoispoikamme Osmo syntyi 1957. Vuodet vierivät ja osoitteet muutuivat. Sitten ker-
ran meille tarjoutui tilaisuus ostaa omakotitalo Suovantieltä. Se sijaitsi ihan kivalla tontilla ja oli kahden perheen asuttavaksi tarkoitettu. Minä menin Työväen Säästöpankkiin lainaa anomaan. Kun

johtajan kanssa neuvoteltiin lainasta, hänen kommenttinsa kuului mm. ”Nuorimies, rakennat pilvilinnoja”, mutta laina kumminkin tuli ja teimme kaupat. Saneerasimme taloamme monin tavoin ja oitimme koko talon omaan käyttöön. Seurasi varsin työteliästä aikaa, kun piti rakentaa ”pilvilinna”. Aika kului ja perheeseen syntyi taas poikavauva, sai nimekseen Timo. Asunnot ja talot vaihtuivat, välillä matkustelimme pitkiä automatkoja, esim. ajoimme läpi Venäjän aina Uralille asti. Myös useat Euroopan maat tulivat tutuiksi.

Vuonna 1979 vanhempani olivat myymässä Onnelaa, koska äitini ei halunnut enää viettää vaikeita talviaikoja Onnelassa, josta puuttuivat lähes kaikki mukavuudet. Niin sitten kävi, että sovimme kauppahinnan, jolla he pystyivät hankkimaan itselleen sopivan asunnon tur-

vataksaan vanhuuden päivät. Näin meistä tuli Onnelan isäntä ja emäntä. Onnelassa riitti sitten töitä, tontilla on 8 kpl erillisiä rakennuksia, joista 4 vaati perusteellisen remontin ja saneerauksen. Vuosikymmeniä meni siinä touhussa ja

muut harrastukset saivat odottaa. Pihan kunnostukseen sitten ryhdyimme aikanaan ja saimmekin sen hyvään kuntoon. Vuonna 1992 osallistuimme kaupunkiseurojen pihakilpailuun, jonka voitimme ja Onnelan

päärakennus sai hienon pronssilaatan seinään.

Eläkkeelle olin siirtynyt 1991 ja voin taas keskittyä omiin harrastuksiin, kuten purjehdukseen, maalaukseen ja veistoon. Hankimme Sunvind 27 merkkisen purjeveneeseen, jolla sitten teimme reissuja saaristoon ja jopa Ruotsiin asti. NMKY:n Seniorikuoroon liityin vuonna 2000. Aika kuoron parissa oli varsin viihdytysää ja yhteiset viikoittaiset harjoitukset olivat varsin rattoisia ja muodostivat tärkeän tapahtuman ja viihdytysän yhteisen ajan, kahvitaukoineen. Kuorolla oli usein esiintymisiä eri kohteissa, myös jokavuotiseen Joulukonserttiin harjoiteltiin hyvissä ajoin. Teimme myös joka vuosi lomamatkan, jopa ulkomaillekin. Viihdyin noiden mukavien miesten parissa yli 10 vuotta, kunnes terveyteni alkoi reistailla eikä laulaminen enää on-

nistunut. Kuvioihin tuli myös taas maalaus, harrastin kuivapastellitekniikkaa, joka oli minulle uutta. Onnistuin kohtalaisen hyvin ja useissa myyntitapahtumissa sain maalauksia jopa myydyksikin.

Sitten vaimoni Raili kuoli 2004. Koko maailmani muuttui, suru ja kaipaus olivat vaikeita voittaa. Teimme sitten ratkaisun, jossa kuolinpesä säilyy jakamattomana ja minä muutin Raisioon, pienen 2 h ja keittiön osakkeeseen, jonka myös omistimme. Timo majoittui perheeseen Onnelaan ja lupasi huolehtia kiinteistön huollosta.

Elämä kuitenkin jatkui paljolti taiteen merkeissä. Aloimme Mirjan (Rakkolainen) kanssa järjestelemään yhteisnäyttelyitä eri kohteisiin. Minulla oli maalauksia ja Mirjalla valokuvista tehtyjä tauluja. Vuosia taas kului, ensimmäinen näyttelymme oli 2006 ja viimeinen 2016. Menestyimme kohtalaisesti etenkin viimeisessä näyttelyssä ikonien osalta, ikonien maalaus onkin sitten viimeisimpiä töitani. Nyt on vuosimittarissa kohta 90 ja työt on tehty.

Koostanut **Raimo Västinsalo**

Kakskerranjärven koekalastuksista 2023

*Anssi Junnila, puheenjohtaja
Kakskerranjärven suojeluyhdistys ry*

Luonnonvarakeskus (Luke) teki elokuussa 2023 koekalastuksia Kakskerranjärvellä, raportin kokonaisuudessaan voi käydä lukemassa järven suojeluyhdistyksen websivuilta (www.2xjsy.fi), tässä tuloksista esite-tään lyhyempi tiivistelmä.

Kakskerranjärvi on yksi maa- ja metsätalouden hajakuormituksen seurantaohjelman kohdejärvistä ja järven seuran- nan syynä on sen rehevöitymiskehitys. Tämän ohjelman aloitti Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos vuonna 2007 ja sittemmin sitä on jatkanut Luke 3–4 vuoden välein.

Verkkokoekalastusten tarkoituksena selvitetään Kakskerranjärven suhteellinen kalamäärä, kalayhteisön rakenne sekä kalalajien väliset runsaussuhteet, joita käytetään muiden biologisten tekijöiden ohella järvien ekologisen tilan arvioinnissa.

Kakskerranjärven kesän 2023 koekalastussaa- lis koostui kahdeksasta eri kalalajista: ahven, kuha, kiiski, hauki, kuo-

re, särki, lahna ja sorva. Koekalastusten perusteella painosaaliin osalta tärkeim- mät lajit olivat ahven, särki ja lahna. Myös lukumääräsaaliissa ahven ja särki olivat runsaimmat lajit.

Lukumääräsaaliissa ahvenkalat olivat vallitsevia 63 % osuudella saaliista, särkikalojen osuuden ollessa 35 %. Painosaaliin kohdalla ahvenkalojen osuus aleni edelleen vuoteen 2020 verrattuna ja oli koko seurantajakson alhaisin. Vastaavasti särkikalojen osuus kasvoi muiden kalojen (lähinnä hauki) osuuden säilyessä lähes ennallaan. Lukumääräsaaliissa muutokset lajiryhmien saalis- osuuksissa olivat samansuuntaisia. Ahvenkalojen osuus lukumääräsaaliissa aleni vuoden 2020 tasosta ja särkikalojen osuus vastaavasti kasvoi ja oli koko seurantajakson suurin. Myös muiden kalojen (lähinnä kuore) osuus lukumääräsaalista kasvoi hieman vuoteen 2020 verrattuna. Petokalojen (≥ 15 cm ahven, kuha ja hauki) osuutta Kakskerranjärves- sä voidaan nykyään pitää kohtalaisena, sillä petokalojen osuus painosaaliista oli 35 %. Petokalojen osuus painosaaliista

kuitenkin aleni vuoteen 2020 verrattuna ja oli koko seurantajakson alhaisin. Sen sijaan petokalojen osuus lukumääräsaaliista säilyi vuoden 2020 tasolla.

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen vuonna 2019 tekemän virallisen pintavesien kokonaisluokittelun mukaan Kaksikerranjärven ekologinen tila on tyydyttävä kuten aiemmassa vuoden 2013 luokittelupäätöksessäkin. Myös vuosien 2020 ja 2023 kalastoperusteiset luokitte-
lut tukevat melko hyvin vuoden 2019 luokittelupäätöstä Kaksikerranjärven tyydyttävästä tilasta, sillä kalaston perusteella arvioituna Kaksikerranjärven ekologinen tila on säilynyt tyydyttävän ja hyvän rajalla.

Tämän yhteenvedon lisäksi pari huomiota: kuhakantahan on Kaksikerranjärvellä peräisin säännöllisistä istutuksista eikä se tietävästi siellä lisäännä itsenäisesti. Ja kuten järven tuntevat tietävät, siellä elää myös mateita vaikkei niitä koeverkkoihin olekaan osunut. Kesän 2023 tuloksista voi mainita myös helpotuksen kuoreen suhteen, koska se tuntuu elpyneen aallonpohjasta. Vuoden 2020 tulosten perusteella oli syytä jopa pelätä sen katoamista; viime vuosien kesien pitkät hellejaksot (erityisesti 2018) ovat olleet kuoreen kannalta epäsuotuisia muuallakin eteläisessä Suomessa. On siis hyvä, että se yhä esiintyy Kaksikerranjärvellä, koska se on mm. ahvenelle tärkeä saalislaji.

Suomen Kotiseutuliiton tervehdys

Juhlavuoden aattona

Kun Kotiseutuliitto perustettiin Lounais-Hämeen Tammelassa 74 vuotta sitten, maassamme alkoi kansanliikkeeksi organisoidun kotiseututyön kausi. Viimeisessä sääntöuudistuksessa 2020 liiton vahvistetaan olevan kotiseututyön keskusjärjestö, kansalaisjärjestö ja valtakunnallinen kotiseututyön edunvalvoja.

Liitto on jatkuvasti pyrkinyt mahdollistamaan sekä jäsenyhdistystensä että niiden henkilöjäsenten toiminnan tehostumista neuvoen, tiedottamisen, kouluttaen ja osallistaen. Tammelassa toukokuussa 1949 pidetyt ensimmäiset valtakunnalliset kotiseutupäivät ovat jatkuneet siitä lähtien vuosittain eri puolilla maata järjestetyin päivin.

Kotiseutuliiton toimintaa hidasti alkuun sekä jäsenten että varojen vähyys. Ensimmäisen vuosikokouksen aikaan maaliskuussa 1950 jäseniä oli 11, mutta

liiton täyttäessä kymmenen vuotta 1959, jäseniä oli jo 121 ja nykyään jäsenyhteisöjä on yli 800!

Janne Vilku Constantinin Kiseleffin 1881 alunpitäen Seminaarin naisopiskelijoiden asuntolarakennuksen edessä Kuva Tarja Pääjoki

Kotiseutuliitto on siitä poikkeuksellinen organisaatio, että valtuuston puheenjohtajat, hallituksen jäsenet ja toimiston henkilökunta ovat jalkautuneet ketterästi maakuntiin sekä paikallisia yhdistyksiä tukemaan neuvoen ja kouluttaen että juhlapuheita pitämään. Sekä kotiseudulle syntyvien että sinne muuttavien kotouttaminen on tänään kotiseututoiminnan yhteiskunnallisesti keskeisim-

piä tehtäviä.

Kotiseutuliitto juhlii ensi vuonna 75-vuotisuuttaan valtakunnallisilla kotiseutupäivillä Vantaalla, joiden teemana on "Kotona ...". Vantaalla tuo tyhjä tila täyttyy sanalla "Vantaalla". Toiveena on, että tyhjä tila täytetään eri puolilla maata vastaavasti oman kotiseudun nimellä

ja että juhlavuosi jalkautetaan kotiseuduille koko vuoden ajan erilaisin muistamisin ja tapahtumin. Kannustan ja yllytän kaikkea kotiseutuväkeä tulemaan mukaan juhlimaan yhdessä 75-vuotiasta liittoa!

Juhlavuoden ohjelma julkaistaan loppuvuonna liiton kotisivuilla (www.kotiseutuliitto.fi/75vuotta) ja sitä täydennetään ja päivitetään koko juhlavuoden ajan.

Toivotan kaikille hyvä joulua ja onnellista Kotiseutuliiton juhluvuotta 2024!

Janne Vilku

Kotiseutuliiton puheenjohtaja

MARTEKKA OY

Rantaruonankatu 4
21100 NAANTALI

**RAKENTAMISTA
AMMATTITÄIDÖLLÄ**

Jukka Ronkanen 0400 536 987
e-mail jukka.ronkanen@martekka.fi

Antti Laakso 0400 545 987
e-mail anttilaakso7@gmail.com

**Joulutunnelmaa
lähikukkakaupasta!**

0400 284882
voikukka@voikukkaflowershop.fi
www.voikukkaflowershop.fi
Stålarinkatu 33, 20810 Turku

Tervetuloa!

JOULUA KOHTI K-SUPERMARKET HIRVENSALON KAUTTA

Helpota loppuvuoden
pyhiä nettiostoksilla!

- Tilaa netistä
- Valitse noutoaika
- Nouda kaupalta
- Tuomme ostokset autollesi!

K-ruoka.fi/kauppa tai K-Ruoka -sovellus
Keräilymaksu plussakortilla 4,90.- ilman plussakorttia 6,90.-

KOTIMATKASI
VARRELLA!

Juhla
kaikille aisteille

KSupermarket
HIRVENSALO

Tavallista parempi Ruokakauppa

Satavarakenne Oy

SATAVAC.fi - Jo vuodesta 1997

**Olemme korjausrakentamisen
ammattilaisia**

Meiltä:

- KAIKKI KODIN REMONTIT
- SAUNAT, KYLPYHUONEET
JA WC-REMONTIT
- KOSTEUSMITTAUKSET SEKÄ
VALVONTATYÖT RAKENTAMISEEN
- KATTOJEN HUOLLOT KORJAUKSET,
VUOTOJEN JA VIANETSINNÄT
- RAPPAUSTYÖT TALON
ULKONA JA SISÄLLÄ
- KODIN KAIVUUTYÖT

**Myös saari-
kohteet!**

OTA YHTEYTTÄ

0400-466700 | info@satavarakenne.fi

KAKSKERRAN SEURAIN TALO

Viihtyisä perhejuhlien pitopaikka

Tilaa 130 henkilölle Tiedustelut puh. 0503479918
Samppaantie 90, 20960 TURKU (Satavan saari)

2X - lehden toimitus

Julkaisija: Kakskertaseura ry

Päätoimittaja:

Raimo Västinsalo

raimo.vastinsalo@gmail.com

044 337 7541

Toimitussihteeri:

Jarkko Koskinen

jarkko.i.kos@gmail.com

0400 822 855

Taitto ja ulkoasu: Ville Laasonen / Painola

Painopaikka: Painotalo Painola

T. Nieminen Oy

Ilmoitushinnat ja ilmoitusten koko (mm)

1/1 takakansi väri	300 €	148 x 168 + 3 mm leikkuuvarat
1/1 sisäsivu väri	250 €	148 x 210 + leikkuuvarat tai 138 x 199
1/1 sisäsivu musta	200 €	kuten yllä
1/2 sisäsivu väri	150 €	vaaka: 148 x 103 + leikkuuvarat tai 138 x 97 pysty: 72 x 210 + leikkuuvarat tai 68 x 199
1/2 sisäsivu musta	120 €	kuten yllä
1/4 sisäsivu väri	100 €	pysty: 68 x 97 tai vaaka: 138 x 46
1/4 sisäsivu musta	60 €	kuten yllä

Kakskertaseura ry

Kakskertaseura ry c/o Raimo Västinsalo
Mäkivaarankuja 34 , 20960 Turku
kakskertaseura@kakskertaseura.fi
www.kakskertaseura.fi
Y-tunnus 3034542-1
Seuran tilinumero FI20 5711 2740 0121 04

Hallitus

Raimo Västinsalo, puheenjohtaja
Mäkivaarankuja 34, 20960 Turku
raimo.vastinsalo@gmail.com,
puh. 044 337 7541

Seppo Muurinen, varapuheenjohtaja
Monnoistentie 5, 20960 Turku
muurinens@gmail.com
puh. 258 7805, 0400 763 822

Jarkko Koskinen, sihteerä, rahastonhoitaja
Peltolantie 6 D 124, 20720 Turku
jarkko.i.kos@gmail.com
puh. 0400 822 855

Mika Eklund
mika@live.fi

Piia Kramsu
piia.kramsu@jelpekon.fi
puh. 040 779 1069

Hanna Mujunen
hanna.mujunen@outlook.com

Juha Mäki
juhamaki@jussinpesu.fi
puh. 0400 521 103

Riina Tuokko
riina.tuokko@gmail.com
puh. 0500 780 547

Pasi Vaimala
pasi.vaimala@pp.inet.fi

Sakari Itähaarla
sakari.itahaarla@gmail.com

Liity jäseneksi!

Seuran varsinaiseksi jäseneksi voi hakea kotisivuiltamme www.kakskertaseura.fi löytyvällä lomakkeella. Samassa taloudessa voi olla vähintään yhden pääjäsenen lisäksi haluttu määrä sivujäseniä. Seuran jäsenkirjeet ja kokouskutsut sekä 2X-lehti postitetaan pääjäsenelle. Sivujäsenet ovat pääjäsenen tavoin seuran täysivaltaisina jäseninä oikeutettuja osallistumaan seuran toimintaan ja päätöksentekoon.

Kuva: Pirjo Koskinen.

Kakskertaseuran myyntituotteet

Raimo Narjus:
KAKSKERTAA KIERTÄMÄSSÄ
Eilen ja tänään

ISBN 952-90-6669-4 Serioffset 1995, 240 sivua
Myyntipaikat:
Antikvaarinen Kirjakauppa Kvariaatti, Tapani Vinkala (seuran suoramyynä) Hämeenkatu 16, 20500 Turku
Turun Kansallinen Kirjakauppa, Linnankatu 16, 20100 Turku

KAKSKERTA 2
Saaret, ihmiset, vaiheet

ISBN 951-595-013-9 Gummerus 1995, 239 sivua
Myynti:
Piia Kramsu p. 040 779 1069 ja
Kakskertaseuran tilaisuudet ja tapahtumat

ISÄNNÄNVIIRI Kakskerta -viirejä

iso viiri 50 x 450 cm 80 €
pieni viiri 40 x 350 cm 70 €
Myynti:
Piia Kramsu p. 040 779 1069 ja
Kakskertaseuran tilaisuudet ja tapahtumat

VILLASUKAT
Kakskerran väreihin kudotut sukat, saatavana eri kokoja,
aikuisten sukat 35 €, lasten sukat 20 €
Myynti:
Piia Kramsu p. 040 779 1069 ja
Kakskertaseuran tilaisuudet ja tapahtumat

TAKKATIKKURASIA

Hinta: 4 €/rasia tai 10 €/3 rasiaa
Myynti:
Piia Kramsu p. 040 779 1069 ja
Kakskertaseuran tilaisuudet ja tapahtumat

KAKSKERRAN VAAKUNA -tarrat

Hinta 3 €, tarran koko 10,5 x 9 cm
Myynti:
Piia Kramsu p. 040 779 1069 ja
Kakskertaseuran tilaisuudet ja tapahtumat

*Hyvää Joulua
ja
Terveellistä Uutta Vuotta
2024*

saarist
apteekki.fi

Hirvensalon
APTEEKKI

Hirvensalon apteekki
Moikoisten liikekeskus
Pitkäpellonkatu 2
20900 Turku
puh. 02 2844 666